

28. Päivärinnat

JÄLKIPOIMINTOJA.

III

„OMISTAAN ELÄJIÄ.”

LAPUA,
JAAKKO HISSA.

Hinta 85 penniä.

Omistaan eläjiä.

Zäckipointtoja.

II.

Omistaan eläjiä.

Kirjoittanut

P. Päivärinta.

Oulussa 1887.

Tapualla,

J. P. Sissan kustannuksella.

32111 11911

Ouluksja,
Oulun Uudessa Kirjapainosja,
1889.

O mistaan eläjiä.

„Tefö lähдете minua viemään?“ kysyi muudan tutki-
musretkellä oleva matkustaja eräältä festi-ikäiseltä mieheltä,
joka ahkerasti puuhaili hevosenja ympärillä muutaman festi-
kiewarin kartanolla.

„Minä,“ vastasi mies ja katsoa vilkasi matkustajaa
filmiin.

„Mutta teidän hevosenne näyttää olevan märkinä;
olette kai juuri palanneet kyytiä viemästä?“

„Ei . . . ; minä olen päinvastoin tuonut kyytiä, sieltä
päin, johon te menette. Hevonen on syönyt jo pari tuntia,
kyllä se jaksaa, varsinkin kun se vielä vähän . . . ja ettehän
te niin kowasti . . . ?“ selitteli mies ja tuhvasi käsiseläl-
länsä nokkaansa.

„Ei suinkaan minulla mitään hengen hätää ole,“ sanoi
matkustaja.

„Senhän minä hetikin näin — . . . Näytätte siivolta
mieheltä . . . ja minä saan kaffi karpästä yhdellä lyönnillä — .
Täytyy ansaita näinä ahtaina aikoina, missä vähänkin sopii,
ja tuo festikiewarin isäntäkinhän tuo . . .“ puheli mies eläh-
tyneenä.

Kun matkustaja älysi, että kyytimies halusi vielä wä-
hän syötellä hevostansa, meni hän hetkeksi festikiewarihuo-
neeseen.

Siellä oli festikiewarin isäntä häntä vastassa.

„Heh — heh — heh! Onpa sitä huolta ja waiwaa festifikwarillakin. Laita hewoset kailille matkustawaisille edes ja takaisin, se ei ole juuri helppo asia . . . ; pään päälle se kostaakin. Heh — heh — heh . . . Olipa se kahden isännän, jos ma sain teitäkään tästä lähtemään, mutta tuo sattui toki tulemaan, heh — niin on tiukka, heh — ja nyt te pääsette hänen kanssaan menemään, heh — heh . . . Diwallista, mutta mieltä siinä tarvitaan . . . Mutta eikö teillä ole mitään wäke”

Samassa näkyi kytimiehen naama owessa.

„Soko nyt?” kysyi matkustaja.

„Minä olen walmis,” janoi kytimies.

Matkustaja sieppasi wähäiset matkakapineensa ja kiirehti rattaille.

„Oliko tuo isäntä wähän . . . ?” kysyi matkustaja rattaille päästyään.

„Olipa tuo hywästäään.”

„Onko pitkästi kaupunkiin?”

„Kunsaasti kolme peninkulmaa.”

„No sitten ajamme.”

Kesäkuun alkupuoli oli. Pohjolan aurinko loimotti kailfella lunoamiswoimallansa taiwaan laelta. Häikäisewä, lämmittäwä, elvyttävä walo ja lämpö toi kuolleelle luonnolle uutta elonwoimaa ja wirkeyttä.

Seutu, jota he nyt kulkiwat, ei ollut mikään ihana, eikä wiehättävä. Tie kulki pitkin korkeanlaisia ja laajoja porohiek-taisia harjanteita, jonka wuoksi seudun metsäkin oli waiwaiskaswuisista tarringaista. Minoastaan sinne tänne oli joku ihmisen koettanut asuntoansa perustaa, mutta kowan luonnon tähden olivat ne jääneet autioiksi. Tämän yksitoikkoisuuden wuoksi waiwui matkustaja yhtäkailfiseen, melkeinpä puoleksi nukkumaan tilaan.

Yksitoikkoinen seutu loppui nyt ja eteen aukesi filmäsiin-

toja laueasti hyvästi wiljeltyjä maita muhkeine taloineen. Tässä havahtui matkustaja täyteen wirkoyteensä ja alkoi tehdä havainnoitansa.

I.

Kylän laiskin mies.

„Oh — hoh! Johan täältä kylä näkyy,“ sanoi matkustaja mäen rinteellä, nähdesään laakiossa olevan kylän.

„Johan tuo,“ sanoi kyytimies haukotellen.

„Onko näillä feuduilla mitään merkillistä?“ kysyi matkustaja.

„Eikä ole mistäpä täällä semmoisia olisi
Soh, ruuna, myötämäki.“

Ruuna juosta hölkytteli aikakyytiä, ja niin tultiin yhä lähemmäksi tasankoa ja kylää. Siellä täällä pitkin tienvarsia oli vielä yksinäisiä hiekkakumpuja ja töyryjä; oli ikäänkuin nämät olisivat olleet tuon pitkän hiekkaselänteen penikoita.

Erään tuommoisen fikkerän hiekkakummun laella näytti matkustajan mielestä, olevan melkein kumosssa olewa puinen sawutorni.

„Mitä? Ei suinkaan tuossa mahtane mitään asukasta olla?“ sanoi matkustaja, osoittaen kädellensä kumpua kohden.

„On . . . onhan siinä.“

„Kuinka se on mahdollista?“

„Ja kuitenkin on se tosi.“

„Mitähän kurja siinäkin asuu?“

„Siinä asuu kylän laiskin mies.“

„Kylän laisfin mies! Minä tahdon käydä häntä katsomassa,” janoi matkustaja kiihkeästi.

„Ettepä siellä taitaisi paljon viijastua; sitä paitti ei minuilla ole aikaa odottaa,” janoi kyytimies.

„Oh, älkää siitä huoliko; minä maksan hyvän odotuspalkan,” janoi matkustaja.

„No sitten.”

Nyt oli tultu tuon oudon asumuksen kohdalle. Minkään muun puolesta ei olisi voinut sitä ihmis-asunnoksi huomata kuin tuon kummun korkeammalla paikalla kallellaan olevan puutornin vuoksi, ja siitä, että maantien puolella olevassa kummun kyljessä oli jotakin sinne tänne wäyristynyttä affunantapaista. Siinäkään ei ollut monta lasin sirpaletta, sillä sen rikkimenneitä osia oli paikattu tuohilla, päreillä tai lifaisilla ryyssyillä. Muutoin koko asunto näytti waan tawalliselta hiekkakummulta, samanlaiselta kuin muutkin tuon pitkän hiekkafaselänteen tienwierissä olevat penikat. Ei minkäänlaista muuta huonetta nähtynyt läheisyydessä, eikä owia näyttäneet kumpuun menewän mistään.

„Eihän tänne mene minkäänlaista owia,” janoi matkustaja, kun he olivat ajaneet kummun juurelle ja astuneet färystä alas.

„Kyllä owi löytyy, joska tässä joudutaan,” janoi kyytimies, sidellen hewostansa kiinni maahan lyötyn seipääsen, sillä minkäänlaista muuta kiinnipidintä ei löytynyt, mihin olisi voinut hewosen kiinni sitoa.

Kyytimies lähti kiertämään kumpua ja matkustaja jäljessä. Täten tulivat he kummun takapuolelle. Ei mitään muuta affunaa he löytäneet kierrosmatkallansa, kuin tuon, mikä oli maantien puolella.

Takapuolella kumpua, melkein sen juurella, oli kauhean iso rikkaläjä. Siinä oli olkeja, runsuja, ryyssyjä, wanhoja kenkäräjoja, luita, risuja ja mitä kaikkea törkyä siinä oli, sen ties

hitto. Niivan liki kumpua juoksi waltawa puro merta kohden ja se teki itse paikan kuiwine kenturoineen milt'ei miellyttävän näköiseksi.

Kyytimies rupefi rikkaläjän kohdalta tunkeentumaan kummun sisälle. Nelinkontin ryömi hän eteenpäin, sanoen: „Täs tähän se owi menee.“

Matkustaja meni lähemmin katsomaan tuota näytelmää. Oikein häntä kammotti kyytimiehen retki, sillä ei hän ollut vielä koskaan ennen senlaista kulkupaikkaa minkäänlaiseen huoneeseen nähnyt. Kuitenkin päätti hän pyrkiä kyytimiehen jäljessä. Hänkin laskeui nelinkontin ja alkoi ryömiä kyytimiehen perässä. Kun he olivat kontanneet kappaleen aikaa tuota pimeää, likaista ja peloittawaa kanawaa myöten, tulivat he jonkunlaisen owentapaisen eteen. Tämä oli kokoon ryhätty wanhoista weneen kappaleista, sitelemällä niitä toisiinsa kiinni witsjoilla ja muilla rihman palasilla. Tämmöisestä rakennustawasta seurannut hatariuus oli palkittu siten, että ra'ot olivat tilkityt kaikenlaisilla likaisilla ryysyillä. Owi oli sommellettu kiinni johonkin pitempään ymmyrkäiseen puuhun, jonka alanen pää oli kololle hakatun pölkyn päällä; ylinen pää oli puunhaarukasja; nämät toimivat saranoiden wirkaa. Kun sisälle pyrkijät tätä keinotekoista owea olivat ryttyttäneet sen lyhyttä, tämän pitkää, ja soljutelleet sitä ulos ja sisään, aukefi se wihdoin, ja he pääsivät ryörimään sisälle.

Kowa hämmästys saawutti matkustajan, kun hän tuli huoneesen, sillä hän ei ollut koko elämänsä ajalla nähnyt semmoista wiheliäisyyttä ja kurjuutta kuin hänen silmäinsä edessä nyt oli. Minkäänlaista muuta lattiaa ei ollut huoneessa kuin rapakoinen maa. Sekin oli täynnä kaikenlaista kamaa ja törkyä: risuja, olkeja, likaisia waateresuja, luita, kenkärajoja ja muuta semmoista tawaraa, aiwan samankaltaista kuin tuolla owen edessä olewassa rikkaläjäsäkin oli. Huone oli niin matala, ettei tawallinen mies sopinut siinä suorana sei-

somaan muualla kuin kurkihvirren alla, ja semmoinen hämähäryys vallitsi siellä, ettei voinut ensimmältä nähdä kaikkia huoneessa olevia esineitä, sillä nuoot muutamats likaiset lasinpalaset eivät voineet päästää kylläksi waloa kurjaan asuntoon. — Dwinurkassa oli maakivistä tehty kiuas, eikä mitään muuta keittotakkaa eikä leivinuunia; kiuas kai sai nekin tarpeet täyttää.

Kun matkustajan filmät tottuivat hämävään waloon, rupefi hän wähän paremmin näkemään ympärillensä. Huoneen seinät olivat siäpuolelta ladotut turpeista. Periseinään oli maan siäpään lyöty pari seiwästä; niiden päällä oli kaffi höyläämätöntä laudanpalasta ja ne toimittiwat pöydän wirkaa. Tämän edessä oli halaistusta kuusesta tehty jakkara, jossa säästetyt ja etempää katkaistut osjat olivat jalkoina. Perällä, oikealla, oli myös seinään ja maahan lyötyjä paaluja, joiden päällä oli lautoja. Siinä oli oljenrunsuja ja muutamia likaisia ryyssyjä; se oli talon ainoa wuode.

Näin tawoin on lueteltu kaikki talon huonekalut, jos ei lukuun oteta kiuhaan pesän edessä olevaa korwatonta ja jalatonta jalkapannun kuoliota, sillä mitään muuta huonekalun tapaista ei huoneessa nähtynyt.

Tuolla perässä olewalla lawalla, pehkujen ja ryyssujen seassa makasi talon isäntä. Muuta waatetta ei ollut hänen yllään kuin wanhoista lammasnahkaisista turkkiriemuista tehdyt housut ja jonkunlaista likaista paidansatkaletta päällä; tämä ei kuitenkaan paljon peittänyt isännän ruumiin ylipuolta. Pöydän edessä olewalla jakkaralla istui talon emäntä, lyhyt ja pullea nainen. Hän oli vielä jotenkin nuoren näköinen ja niin lihawa, etteipä olisi luullut hänen nähneen ikäpäiwänänsä ainuttakaan hätäpäiwää. Bukineena oli hänellä niin monikertaan paikatus ja kirsitutus waatteet, että oli aiwan mahdoton niissä huomata sormenpäänkään wertaa alkuperäistä waatetta. Riihin oli kirsittu sukansääryksiä, monen näköisiä

wanhan saran kappaleita, hamppu- ja liina-palasia ja kaikenlaisia kaffi- ja nelivartisia tilkkuja, katsomatta vähääkään sitä, minkä värisiä ja näköisiä mitkin olivat, sanalla sanoen: kaikki mitä oli minin tunkionlaidalta tahti muualta rikkaläjästä sauttu löytämään. Väri-eroituksista oli kertynyt ja piintynyt liika pitänyt niin oivallista huolta, ettei niiden moninaisuksista silmälle kowin suurta waiwaa ollut. Niinoa seikka, joka tästä teki poikkeuksen, oli se, että kun noita uusia liisiä oli kirsittu karkealla ja walkealla langalla, tuuman pituisilla pistokilla, näyttivät nuo viimeksi uusitut kohdat jonkunoisilta koru-ompeluksilta. Puku mahtoi painaa arviolta noin leiwiskän werran.

Lattialla telmäsi kuusi lasta. He eivät olleet paljon toistansa isompia, mutta selvästi kumminkin huomasi, ettei sarjan wälistä ollut ainuttakaan poisja. Nuorimmilla oli waan paitarepale päällä, mutta wanhemmilla oli muuta-kin waatesatkaletta werhona; huolimatta kuitenkin kaikesta tästä, olivat he kuitenkin melkein alasti. Lapset olivat hyötyisiä, lihavia ja terween näköisiä, mutta niin likaisia, ettei niistä kaikesti tiennyt, olivatko ne selin wai päin. He hypelivät ja telmivät lattialla; usean paljaista kintuista juoksi weri, sillä lattialla olevat risut olivat niitä repineet; siitä wälittivät he kuitenkin wiisi, sillä eiwäthän ne osanneet parempaa toivoakaan.

Olemme kertomuksessamme joutuneet wähän edelle; paltafamme takaisin.

„Sywää päiwää!“ sanoi matkustaja sisälle päästyään.

„Sumal'antakoon! käykää wieraat istumaan!“ sanoi emäntä hilpeästi ja nousi ylös jalkaralta.

„Minua janottaa, olisiko täällä wettä?“ sanoi matkustaja.

„Eipä sattunut olemaan sisällä, mutta pian minä sitä saan,“ sanoi emäntä ja lähti.

Hän sieppasi tuon korvattoman ja jalattoman pannun ja meni sen kanssa ulos. Pian palasi hän takaisin, tuoden pannullisen wettä tullessaan. Tämän ojensi hän anojalle.

„Eihän se wieras osaa siitä juoda, anna lippu,“ sanoi toimellinen isäntä.

Emäntä laski pannun lattialle ja nouti kiukaan takaa „lipin.“ Tämä oli semmoinen kalu, että halaistun witsantynwen wäliin oli pistetty mutkalle wäännetty tuohenpalanen, joten se oli muodostunut warrelliseksi ja rattimoiseksi suippiloksi. Tämän tarjosi emäntä wieraalle ja tällä sai hän juoduksi.

„Taitaa siellä ulkona olla kaunis ilma?“ sanoi isäntä, käännähtäen wähän paremmin wieraisin päin, jotka nyt emännän kehoituksesta olivat istuneet jalkaralle.

„Noo — kyllä kai, mutta ettekö vielä näille päiwille ole käyneet ulkona, kun ette tiedä minkälainen ilma nykyään on?“ kysyi matkustaja.

„Mitä minä siellä olisin käynyt?“ utasi isäntä kummas-tuen ja hänen filmänsä remahtivat, pelkästä ihmettelemisestä, suuriksi kuin suitsirenkaat.

„Eikö jo jotakin työtä tekemässä?“

„Hullu paljon työtä tekee, elää wiisas wähemmälläkin.“

„Mutta työhän on kaiken toimeentulon perustus.“

„Mitä meidän toimeentulossa sitten puuttuu?“ kysyi isäntä ja katsoi niin kiinteästi wierasta filmiin, että lifaigesta naamasta filmäwätkuauiset wälähtelivät kuin salaman leimaufset synkkien pilvien lomista.

„Minun mielestäni puuttuu tässä paljonkin.“

„No, antakaapas kuulla?“

„Täällä wallitsee niin suuri kurjuus ja puutos, että tässä mielestäni olisi paljon kohentelemista.“

„Missä esimerkiksi?“

„Tuo ainoa affunakinhan on niin paikattu päreillä,

tuohilla ja resuilla, etteihän täällä oikein näekään; olisihan sinäkin forjaamisen syytä," arveli wieras.

„Kylläpä täällä näkee tehdä sen mitä on tekemistäkin.“

„Pitääkö tämän mökin katto wettäkään?“

„No, jos ei pidä, niin tottahan on pitämättä.“

„Siltipä lienee tuossa permannollakin hieman rapakkoa.“

„Ei se kaikki ole katonwuotamisen tähden tullut; tarvitaan sitä wettä muutoinkin taloudesta ja ainahan sitä jattuu lattiallekin pirahtamaan," selitteli isäntä puolustelewasti.

„Niin, ja eihän tässä ole lattiaakaan," muistutti matkustaja.

„Lattiaa! . . . Eikö ole? . . . Koettakaapa ruweta kaiswamaan ja tutkimaan, niin näette onko tässä lattiaa. . . . Minä luulen että meillä on wahwempi lattia kuin monella muulla, enkä luule ensinkään teillä olewan syytä peljätä lattian huonouden wuoksi putoawanne lattian alle fuoppaan," arveli isäntä.

„No, mutta eihän tässä ole muuta kuin pelkkä maa," janoi wieras kummisjaan.

„Sepä se onkin wahwin kaikista perustuksista, niinpä paras lattiafikin. . . . Se ei wyöry eikä murene, ei myös laho. . . . Kaikki muuttuu, kaikki puuttuu, kaikki laho, mätännee, wanhenee ja käypi kelwottomaksi, mutta maan perustus waan pysyy ijankaikkisesti," selitteli isäntä suurella tyvetywäisyydellä ja wahwalla uskon luottamuksella.

„Kyllähän te kuulutte omastanne pitävän, mutta kuitenkin minusta tuntuu, etteiwät lapsetkaan woi tässä terweinä pysyä, kun myötäänensä tepastelewat tuolla kostealla maalattialla," wäitteli wieras.

„Lapsetko terweinä . . . kuinka . . . ? Mutta minäpä tahtoisin tietää, kenellä on terveemmät lapset kuin minulla. . . . Montako lasta teillä on?“

„Kolme.“

„Ja kuollut?“

„Meljä.“

„Siinäpä se on. Vuultavasti luulette lastenne olevan paljon edullisemmissä oloissa kuin nämät?“ sanoi isäntä, viitataten kädellensä lattialla rehmiwiä lapsiansa.

„Niinpä toki luulen.“

„Ja kuitenkin on niistä enempi puoli kuollut.“

„Se on kyllä totta.“

„Mutta meidän kafarat elävät kaikki, ihan jokin nokka; ei, Jumalan kiitos, ole tullut pään wahinkoa . . . Katsokaa pas näitä,“ sanoi isäntä, osoittaen taasenkin lapsiansa.

„Totta kyllä, että he näyttävät erinomaisen terveiltä ja kummallista on ettei heistä ole yhtään kuollut. Mutta waikka niin on, en minä kuitenkaan voi hyväksyä teidän elämäntapojanne,“ sanoi wieras.

„Minkätähden ei, jos saan luvan kysyä?“ sanoi tuo turkki-housu isäntä melkein loukkaantuneena.

„Sen wuoksi, että teiltä puuttuu kaikkian wälttämättöminimmätkin elämän ehdot,“ sanoi wieras.

„Mitä laatu parhaiten?“

„Kaikki yleensä, mutta sitä en saa päähäni millä tawalla te woitte elää?“

„Tietysti syömällä, niinkuin kaikki muutki ihmiset taikka olkoonpa waikka elukat.“

„Mutta minä en huomaa täällä mitään syötävää, enpä edes paikkaa, misä sitä säilytettäisiin,“ sanoi matkustaja.

„Näytämmekö me sitten mielestänne niin kowin syöttömittä ja nälkäisiltä?“ kysyi isäntä.

„No, ei juuri niinkään, sillä näyttäähän koko perheenne olevan warsin hywisä waimisfa, mutta sitä en voi ymmärtää, kuinka he woiwat semmoisina pysyä tällöisissä oloissa,“ arweli wieras.

„Ette ymmärrä! Sepä kummallista . . . ; katsokaa pas tuohon lattialle,“ kehoitti isäntä.

Wieras katsoi.

„No, mitä näitte?“

„Enpä entistä enemää, runsuja, risuja ja rapakkoa waan.“

„Ettekös myöskin luita?“

„Mitä kyllä.“

„Tiedättekös mitä ne merkitsewät?“

„En suinkaan ymmärrä muuta wirkaa niillä olewan, kuin että niistä on joskus ytimet kaiwettu ja pistetty suuhun; olisipa niitä woitu keittää käryyttääkin,“ koki wieras arwoitusta selittää.

„Niinkö halwasti . . . todellakin ajattelette niin halwasti meistä? Onko tarkoituksenne suorastaan solwaista ja loufata meitä? Wertaatteko meitä koiriin, sillä nehän luita kaluawat . . . ? Suuthan osoittawat waan sitä, että täällä syödään lihaakin,“ sanoi isäntä tuimasti.

„No, no, älkää nyt pikastuko, sillä enhän minä mitään semmoista tarkoittanut. Mutta kun en minä näe mitään astiaakaan, joita ruokaa käsitellesä tarwitaan,“ sanoi matkustaja nhä epäillen.

„Mikä sitte mielestänne oli se, jolla akka wettä nouti?“

„Olipahan wanha pannuresu.“

„Entäs se, jolla pannusta joitte?“

„Tuohilippi waan.“

„Ettekö fitten saaneet juuri mitä tahdoitte, nimittäin wettä juodaksenne?“

„Sain, sain, mutta“

„Ja kuitenkin sanotte, ettei ole astioita; woimmehan mekin niillä tarpeemme tyydyttää ja siinähan on kylläksi . . . Onhan kai ylöllisyys teidänkin mielestänne halwekittäwa, wai?“ selitteli isäntä.

„Niin, sehän oli waan wettä, jota juodakseni sain, mutta entäs keittoruoka, missäs sitä pidetään?“

„Kun sitä tarwitsemme, pistämme pannun kukaan pesään ja keitämme ruokaa.“

„Mutta eihän näy minkäänlaisia kuppeja eikä lusikoita?“

„Mitäpä niillä tekisimme?“

„Kuinkas sitten syötte?“

„Suuhun on wanha ja tuttu tie, kyllä sinne osaa huomommillakin aseilla.“

„Millä tavalla?“

„Tikuisia pysyviä paloja pistelemme terävillä tikulla suuhumme, liemen lipitämme tuohilipeillä; sopusissa paikoissa ovat formetkin apuna. Ja kun on nälkä, takaan minä, että ruoka maistuu yhtä makealta kuin jos olisimme syöneet hopeisilta lautasilta hopeisilla lusikoilla, weitsillä ja kahveleilla,“ selitti ja wakuutti isäntä.

„Mutta eikö tule sawua huoneesen, kun pesään pannaan walkea ja pannu?“

„Kyllä kait, mutta mitä se haittaa, sillä tottahan menee, jos tuleeekin.“

„Kuinkas sawun aikana?“

„Silloin laskeumme kaitin niin liki lattiaa kuin pääsemme.“

„Eiwätkö filmät tule kipeiksi?“

„Eiwätpä he ole tulleet.“

„Ei lastenkaan?“

„Kenenkään meidän filmisämme ei ole ikipäiwinäamme hikirupea ollut.“

„Kummallista! Noiden lasten filmätkin näyttävät tosiaankin terveiltä,“ sanoi wieras ikäänkuin itsesensä.

„Kummalliselta se taitaa tuntua, mutta kuitenkin se on tosi,“ sanoi isäntä, niinkuin olisi tahtonut sillä lukita wäitöksensä.

„Onko tuossa purosja kaloja, joka aiwan tämän mökin ohitse juoksee?“ kysyi vieras.

„Saawathan ne siitä näin kewaïsin wälistä hywinfin.“

„Onko teillä siinä pyyhdyksiä?“

„Eikä ole . . ; kuka niitä wiitsiji pyytää . . ; eikähän niitä ole pyyhdyksiäkään.“

„Mutta kun tekiji.“

„Mistäpä tässä wärkki tulee?“

„Ei se wärkki niin paljon maksajsi, koska tuommoiseen puroon riittäiji waikka pajun wesoista tehdyt pyyhdykset,“ wäit-teli vieras.

„Niiden hakemisesta olisi niin paljon waiwaa . . ; ja muuten minä tahtoïsin tietää: mitä hyötyä teidän mielestänne meille olisi tuosta kalan pyynnistä?“ tuumi isäntä melkein loufattuna.

„Olihan siitä se hyöty, että saisitte werestä ruokaa perheellenne.“

„Werestä . . ! Se on aiwan tarpeetonta, koska elämme muutoinkin,“ wakuutti isäntä.

„Onko teillä minkäänlaista maanwiljelystä?“

„Ei.“

„Ei perunamaatakaan?“

„Ei mitään, ei enempää kuin tässä näkyy.“

„No, mutta millä herran tähden te sitten todellakin elätte? Se minulle wieläkin on arwoitus.“

„Ruoalla tietysti niinkuin muutkin ihmiset.“

„Annetaanko teille köyhäin apua?“

„Emme ikänä ole köyhäinhoidolta saaneet ainuttakaan penniä eikä yhtään jywää, emmekä heidän apujansa tarwitse-kaan, sillä me tulemme omistamme aiwan hywin toimeen.“

„Minä en ymmärrä teitä,“ sanoi matkustaja. „Minä näen suurimman puutoksen ja kurjuuden wallitsewan täällä, mitä ikinä olen maailmassa nähnyt. Teillä ei ole minkään-

laista maanviljelystä, ette viitsi tehdä työtä, ansaitaksenne sillä tavoin elatustanne, ette saa köyhäin apua, ja yhtäkaikki ylvästelette tulevanne omistanne toimeen."

"Mitäs on toimeen tullessa, sillä me ostamme enemmän osan ruokaamme puhtaalla rahalla," sanoi isäntä varakkaan tavoin.

"Rahalla! Olette siis rikkaita saitoja," sanoi matkustaja hämmästyksissään.

"Ei, ei niin; älkää juinkaan minua väärin ymmärtäkö," sanoi isäntä hätäisesti.

"Kuinkas sitten?"

"Asiasa on eräs salaisuus, jota te ette näy ymmärtävän."

"No, minkälainen? — antakaapas kuulla."

"Meidän köyhyytemme on juuri meidän rikkautemme."

"Mitenkä se on ymmärrettävä?"

"Minä selitän. Me olemme laajassa piirissä kuuluisia ihmisiä, ja juuri laiskuutemme ja sitä seuranneen köyhyytemme vuoksi. Mökkimme on lähellä kaupunkia, ja kaikki kaupunkilaiset tuntevat tarkein meidän tilamme. Ei ketään parempaa ihmistä käy kaupungissa, joka ei saisi tietoonsa kylän laiskinta miestä, jonkalaisen nimen he minulle ovat antaneet, sillä kaupunkilaiset kertovat meistä heille liiakikin tarkein. Tästä kaikesta on seurauksena, etteipä monta semmoista matkustajaa tästä sivu kulje, joka ei pistänsi meitä katsomassa; tavasta käy niitä kaupungistakin suurissa parveissa. Mutta nyt on niin, ettei yksikään heistä tule tyhjinkäsin, sillä aina heillä on jotakin tuomista, jos ei rahaa niin ruokaa. — Siinäähän se on koko salaisuus," selitti isäntä toimessaan.

"Sanoitte liiakikin selittävän teidän köyhyyttänne, minun mielestäni ei sitä voi koskaan tyllikikään selittää," arveli vieras.

"Kyllä. . . Tuskinpa on koko maailmassa olemassa sem-

moista asiaa, johon ei voi liifiä panna. Tiifana minä pidän sen, kun on sanottu akallani olewan werkkorefusta kääväistyn hameen päällä . . ; eihän sitä nyt sentään werkkorefusta" . . selitti isäntä loukatun tunnolla.

„Mutta eifö tule wälistä pitkä aterian wäli?“

„Tulee kyllä — — noin päiwä, kaffi, mutta wähätpä fiitä . : kun sitten saamme taasentun ruokaa, niin syömme sitä runsaammin.“

„Kuinka niistä pitkistä pulista päästään?“

„Eipä hätää mitään. Kun aika rupeaa kowin pitkäkki käymään, eikä ketään satu taloon pistänmään, lähtee akka käwäsemään kaupungisfa. Kaikki hänet tuntewat ja rientäwät kilwan hänelle apua antamaan; pian on hän kotona, suuri kontti ruokawärkkiä täynnä ja poisfa owat silloin puutokset Kyllä minulla on niin hywä ja toimellinen emäntä, että“ jatkoi isäntä selitystään.

„Kyllä te kuitenkin olette, mielestäni, walinneet hywin huonon ofan näyteltäwäksenne,“ sanoi wieras awonaisesti.

„Mahdollista kyllä, että monen mielestä niin on. Mutta tässä maailmassa on monenkaltaisia elämänofia näyteltäwinä ja paljon huonompiakin kuin tämä meidän. Huonompi on sekun, kuin kourastaan toisen miehen kuffaroa ja laaria, luulen ma,“ arweli isäntä.

„Tosi kyllä.“

„Niin, todellapa se taitaa tuntua — —. Ei meidän papinkirjasfamme ole mitään pahoja merkkejä,“ wakuutti isäntä.

„Mutta pitäisi sitä sentään senkään werran toimia, että saisitte paremman huoneen, sillä kowinhan tämä on kurja, senhän myöntänette itsekin,“ intteli wieras, huolimatta isännän selityksistä.

„Myönnän kyllä, mutta, jos paremman laittaisimme, emmehän sitten enään olisiikaan laiskoja ja föhjiä. Kuikaan ei meitä

käwisi katsomassa, eikä tuomasja meille apua, ja niin olisimme elinkeinomme kadottaneet. Mutta jos asiaa tarkemmin katsotaan, ei mökkinne ole niinkään huono ja eduton kuin outo luulisi. Rakennusaineet eivät maksja mitään ja päälliseksi ne eivät laho koskaan. Jos siinä jostakin kohdasta wyöryy seinä liian ohkaseksi, on ympärillä määrätön paljous Jumalan luomaa hiekkaa, jota saa wikapaikkaan luoda niin paljon kuin haluaa, eikä kukaan tule kieltämään, eikä maksua siitä vaatimaan. Ei laho multahirret, ei seinät eikä lattia. — Ei mistään tunge kylmä huoneesen, sillä wahwuutta on joka puolella. Kowilla talwipakkasilla owat wireämmät ja toimeliaammattkin mökkyrit paleltua kuoliaaksi, mutta me waan nauramme kylmällä ja makaamme mökisämme palawissa päin, niinkuin karhu pefässään. — Niin, eipä tämä ole niinkään huono,” puolusti isäntä oikein poliikoitsian tawalla.

„Kummallisia ihmisiä! — Ettekö kertoisi minulle jotakin entisestä elämästänne?” sanoi matkustaja.

„Mitäpä siinä lienee kertomista. Ketäpä he huwittanee, jos saa tietoonsa, että olemme molemmin köyhäin lapsia ja että kymmenwuotisista pitäin olemme saaneet itse hankkia leipämme, kuten parhaiten olemme woineet. Wieraan työllä koetin minäkin elatustani hankkia, mutta palkkani ei riittänyt siivo waatteeksikaan päälleni. Mieheksi tultuani koin raataa yöt ja päivät kuin orja ja säästää, mutta mitäpä siitä oli hyvää, sillä kaikki meni ruokaan ja waatteesen.

Wihdoin rupefin tuntemaan, ettei ihmisen ole yffinänsä hywä olla. Silloin tapasin minä tämän waimoni ja niin solmittiin ikuinen liitto.

Olimme nuoria, terveitä ja työhön tottuneita . . . ; toivoimme niin paljon. Saimme kylän rikkaimmalta mieheltä lupiin maata mökin paikaksi ja wiljeltäväksi, mutta minkäänlaista kirjallista liittoa ei tehty. Muistutin siitä usein isännälle, mutta hän waan sanoi: „Ennätetäänhän tuo nyt”

ja niin ei tullut kirjain teosta mitään. Hyvällä luottamuksella ryhdyimme niine kirjoineen innolla työhön. Ja kun ei ollut vielä monta lasta saimme ennen pitkää taloutemme siihen kuntoon, että pari lihavaa lehmää mylvi navetasfamme ja pellostamme saimme vuodeksi ruokaa; huoneet olivat myös aika siivät.

Eräänä kertana pyysin minä taasengi isäntää kirjain tekoon.

„En minä vielä tee kirjoja sinun kanssasi,“ sanoi hän kylmästi.

Minä oikein säpsähdin tätä kuullessani, sillä ensimmäisen kerran juolahti mieleeni ajatus, ettei hän kenties tee niitä koskaan ja niin menee meidän työmme ja waiwamme ehkä ihan polusta. Minä wapiuin tätä ajatellessani, enkä kyennyt toviin aikaan sanomaan mitään.

„Mutta mikä teillä oikeastaan on tarkoituksena, kun ette te rupea kirjain tekoon?“ sain minä wihdoin kysyneeksi ja katsoin häntä silmiin.

„Etihän sinä ymmärrä; sehän on kaikki sinulle eduksi . . . ; panisivat waan enemmän weroa, kun kirjat olisi . . . Kyllähän ne vielä keritään — olenhan minä mies, tiedätihän . . . eikähän ole kirjuriakaan . . . kyllähän ne vielä . . .“ sanoi hän hajanaisesti.

Tämä myönteleminen rauhoitti taas minua alussa, mutta ei kauaksi. Jonkun ajan kuluttua hankin minä kirjurin ja menin sen kanssa häneen kotiinsa.

„Nyt on kirjuri talossa, tehdään nyt torpan kirjat,“ sanoin.

„Nyt sanon suoraan, etten tee ensinkään sinun kanssasi mitään kirjoja,“ sanoi hän tuimasti.

„No, kuinkaas sitten?“ kysyin minä hämmästyneenä.

„Minä tarvitsen maani itse ja otan sen sinulta pois,“ sanoi hän yhtäkaikfisesti.

„Mutta olettehan luvanneet minun tähän mökkini rakentaa ja maata wiljelykseen raataa,” sanoin minä hätäyksisäni.

„Kuka sen on kuullut,” sanoi hän pirullisesti nauraa wirnistellen.

„Tottahan edes työvaiwat maksatte?” utasin minä kauhulla.

„En penniäkään.”

„Minun täytyy koetella lain kautta,” sanoin minä epätoivosani ja sydämmeni jyskytti niin kowasti, että koko ruumiini heilui.

„Koettele waan,” sanoi hän ja meni tiehensä.

Muutaman päivän perästä sain minä wirallisen käskyn muuttaa pois mökkistäni.

Epätoiwon wimmasa annoin minä hänelle haasteen työvaiwoista, toiwoen siltä suunnalta apua. Kun asia oikeudessa käsiteltiin, wäitti isäntä kiven kowaan, että minä minkäänlaisetta hänen luvattaan olen ominlupini rakentanut mökkini hänen maalleen ja ruwennut wäkiwaltaisesti hänen maataan wiljelemään. Tämän johdosta pyysi hän, että mökin tilukset tuomittaisiin hänelle takaisin ilman minkäänlaisitta työvaiwoita. Kun ei minulla ollut firjanlappua, eikä wieraitemiehiäkään, joilla olisin woinut omistusoikeuteni toteennäyttää, tuomitsi oikeus asian isännän eduksi, ja niin olin nyt mökitön mies. Huoneet olivat kyllä vielä omat, mutta tuomittuin kärjäkuluin maksuksi myötiin ne huutokaupalla. Huutokauppatilaisuudessa antoi hän tietää, että huoneet owat wälttämättämättömästi wietäwät heti hänen maaltaan pois. Kukaan ei uskaltanut tarjota niistä mitään, mutta wihdoin isäntä tarjosi juuri sen werran, mitä hän oli saapa minulta kärjäkuluja ja siihen ne meniwät.

Me jouduimme nyt surkeaan epätoiwoon. Koimme tehdä työtä niin paljon kuin woimme, saadaksemme jotakin kofoon,

aloittaaksemme uudestaan. Mutta tuli useita katorvuosia ja työpalkat olivat niin huonot, että saimme nähä alituisesti nälkää ja kaikenlaista kurjuutta. Meillä ei ollut vielä kuin kaffi lasta ja hekin saivat nälkää ja puutetta kärsiä, ja tämä kaikki kävi kowin sydämelleni.

Kun ei mistään näyttänyt apua olevan, heitin minä kaikki hellolleen, sillä kuoleman tuntu paremmalta kuin semmoinen elämä, jonka täytyi taistella olemisestaan kurjan wilpin ja petoksen alaisena ja joka oli täynnä epätoivoa ja kurjuutta.

Silloin rakensin tämän kuopan ja tulimme tähän asumaan. Rauan saimme kärsiä kauheaa nälkää, ennenkuin ihmisten huomio alkoi kääntyä puoleemme. Mitään muuta elatuksen keinoa ei meillä kaukaan aikaan ollut kuin se, mitä affa sai kerjäämällä kokoon ja sitä ei ollut paljon. Wihdoin riensi meidän Herramme apuun ja rupefi antamaan meille tiheästi pienokaisia. Niiden wuoksi täytyi ihmisten kasteelle kulljettamisenkin tähden käydä kuopasjamme ja joka waan kerran täällä käwi, eipä hän woinut olla meitä säälimättä. Tällä tavalla alkoi kurjuudestamme lewitä tieto miehestä mieheen, talosta taloon ja kylästä kylään, ja pian alkoi apua tulla monelta haaralta.

Semmoinen on lyhykäisesti kerrottuna meidän entinen elämämme ja nyt elämme oikein herroiksi, ja annamme meidän Herramme ja rikasten pitää huolta toimeentulostamme”, kertoili isäntä.

„Entä jos nämät teidän elättäjänne antaisiwat jostus tulla niin pitkän wälin awullensa, että nääntyjifitte nälkään,“ arweli matkustaja.

„Sittepähan nyt toki . . . mitähän waaraa meistä olisi, jos kuolisimmekin . . . — —; sitä en pelkää ensinkään”, sanoi isäntä yhtäkaikkisesti.

„Eiwätkö ihmiset joimaa teitä laiskoiksi?”

„Mitäpä se sitten haittaa, sillä laiskojarahon me olemme-

kin, ja koemme parhaan taitomme mukaan olla oikein laiskoja, että olisimme nimemme arvoiset, sillä tuo „laiska“ sana on tullut oikein kunnia-nimeksemme.“

„No, minkälaisia ruokavarustuksia teillä nykyään on?“
utasi matkustaja.

„Ei minkäänlaisia.“

„Kuinkas sitten nyt aiotte toimeen tulla?“

„Kylläpähän Herramme meistä huolen pitää.“

„Milloin olette viimeksi syöneet?“

„Eilen.“

„Ja ruoan puutteesta olette niin kauan olleet syömättä?“

„Mitenkäs sitten?“

Matkustaja rupefi kaiwamaan taskujansa. Kaikkien, waimon, lasten ja isännän katse kääntyi nyt wieraaseen. Kun wieras sai kuffaron käsiinsä, pisti hän isännän kouraan wä-
hän rahaa. Tämä ei nousnut nytkään maksuultansa ylös, piti waan jo waraselta kättänsä ojennettuna, warmasti nähtyään, että wieras ainakin pistää jotakin hänen kouransa.

„Kas niin! Nythän ymmärrätte täydellisesti millä me elämme ja että syömme lihaakin, emmekä paljaita luita. — Laitapas, Pirjo, itseji pian ruokaa ostamaan ja tuo lihaakin . . . Niinhän se on: rahallahän me melkein aina ruokamme ostamme“, puheli isäntä iloissaan oikein werolaiskan tawalla.

Lapset laffasivat telmimästä ja tyytywäisyyhs loisti heidän kaswoistansa. Heillä ei tähän asti näyttänyt olewan mitään waillinkia, eikä huolta syömisestä, mutta nyt kun tämä möinen äffinäinen käänne tuli heidän hetkelliseen elämäänsä, waihatti se heissä taikawoiman tawalla, synnyttäen heihin uutta toivoa ja luottamusta, sillä saatiinhan nyt taasentkin jotakin syötävää. Siljaisina ja tyyneinä istuivat he nyt mikä mis-
säkin nurkassa, awosuin katsoa töllöttäen wierasta.

Emäntä rupefi kiireesti toimittamaan itseänsä matkalle.

Suuria varustuksia ei hänen näyttänyt tarvitsevan sitä var-
ten tehdä.

„Siitä on kuitenkin hyvä, kun minulla on niin hyvä
affa. Ei vielä tertaakaan hän ole sanonut, että hänellä on
huono, laiska ja toimeton mies. Nöyränä ja nurkumatta tyy-
tyy hän kohtaloonja ja ottaa vastaan niin pahat kuin hyvät-
kin päivät — se raukka“, puheli isäntä oikein hellän avio-
miehen tavalla.

Waimo hymyili ja kiirehti matkaan.

Ennen emännän lähtöä kiirehti vieraskin lähtemään.
Hän jätteli hyvästi emännän ja lapset kättä puristaen. Isäntä
ei nousut nytkään ylös, pitkäveteisesti ojensi hän waan ma-
fuultaan kätensä wieraalle.

„Baikken minä hyväksykään teidän elämäntapaanne,
on minun kuitenkin ollut hupainen olla hetkinen teidän paris-
sanne“, sanoi vieras lähtiessään.

„Paras elämäni tapa, paras Ottafootpa nyt
wääryydellä mitä meillä on“, kumisi isännän ääni kanavaan,
jota myöten vieras kömpi juuri ulos.

II.

Kylän vähäväkisin mies.

Wieras ajeli eteenpäin ajatuksiinsa waipuneena.

„Saawatko nuot kuopan asukkaat lukea?“ kysyi hän yht'äkkiä kyytimieheltä, ikäänkuin unesta havahtuen.

„Parhaita lukijoita pitäjässä.“

„Lapselkin?“

„Wanhimpia lapsia, jotka siinä iässä ovat, ei woita yksikään. . . Kirjan saawat joka lufukinkeriltä“, sanoi mies yhtäkaikkisesti.

„Mitäs tuo tuolla on?“ kysyi wieras äkkiä.

„Mitä niin?“

„Tuo, tuo, joka meidän edellämme kaukana menee. — Ettekö näe?“

„Niin. Hän näkyy olewan Kättä-Nisto“, sanoi mies.

„Kättä-Nisto! Minkä wuoksi häntä Kättä-Nistoksi sanotaan?“ utasi matkustaja.

„Hänellä ei ole oikeaa kättä ensinkään.“

„Synnyynnältäkö hän oli jo käsitön?“

„Eikä ollut . . . ; miehenä se on mennyt“

Hän on kylän vähäväkisin mies.“

„No ihme! Kun ennen kylään tuloamme kysyin teiltä: onko kyläsänne mitään merkillistä, ette sanoneet mitään semmoista olewan. Kuitenkin on jo nähty kylän laisfin mies, ja kenties kohta nähdään kylän vähäväkisin mies“, sanoi matkustaja ihmeissään.

„Niin, mitäs noista tuommoisista . . . ; kyllähän niitä

femmoisia”, sanoi kyytimies, ny’äisten samassa he-
wostansa.

Edellä menewän miehen käynti näytti oudolta ja sepä
se juuri olikin joka matkustajan huomion häneen käänsi. Hän
kallisteli puolelta toiselle kävellessään, niin että hänen luuli
joka askeleella kaatuwan kummalle puolelle tahansa. Oikea
puoli oli kolkosti aukea, kun ei siinä ollut kättä heilumassa
ja käynnille tahtia pitämässä. — Vasemmassa kädessään
näytti hän kantawan jotakin raskasta esinettä. Tämmöisenä
näytti hän semmoiselta kuin myrskyn käristä pääsnyt tuuli-
mylly, josta myrsky on toiset puolet siipejä pois karfinut ja
joka vielä myrskyn jälkimainingin wuoksi kowasti heiluu.

„Raukka niin kowasti heiluu kävellessään”, sanoi mat-
kustaja.

„Hänellä on jalkain wialla Sooh, ruuna.“

„Samallaako sekin wikaantui kuin käsiin meni?“

„Samalla — kah nyt siinä!“

„Hän näyttää kantawan wasemmalla kädellänsä jotakin.“

„Niin näkyy tekewän.“

„Mitähän hänellä mahtaa olla kannettawana“

„Eiköpä tuo kantane taas lantaa.“

„Lantaa! Mitä hän sillä tekee?“

„Peltoa lannoittaa tietysti“, sanoi kyytimies, ikäänkuin
ärähtämällä, katsoa moilauttaen samassa matkustajan silmiin,
kenties nähdyksen, etteikö tuokaan vielä sen wertaa tiedä, et-
tei lantaa muualla tarwita kuin pellolla.

„Onko hänellä fitten peltoa?“ kysyi matkustaja, eikä ol-
lut huomaawinaanakaan kyytimiehen tyytymättömyyttä.

„On, ja vieläpä hywäsestäänkin.“

„Tietysti hänellä on mökki myös.“

„On.“

„Onko se kaukana tiestä?“

„Eikä ole . . . aivan tien wieresjä.“

„Käymmekö siellä?“

„Tulee yö ennenkuin ehdimme kaupunkiin . . . ; mitä hän tuolla“

„Minä matkan mitä waan tahdotte siitä ajasta, minkä siellä viivymme. — Piisako kaffi marffaa?“

„Piisaa hywinkin Jos ma häntä Ilman aikojaanhan minä waan sanoinkin . . ; kyllä kaiketi minä joudan teidän kanssanne olemaan, waikka koko wiikon —; mihin-käpä minulla kiire olisi“, sanoi kyytimies hilpeästi ja hänen kättyisyytensä haihtui siihen paikkaan kuin tuhka tuuleen.

„Kas tuosfahan se Kättä-Nisto meneekin jo mökkiinsä“, jatkoi kyytimies wilffaasti, osoittaen kädellensä edellä mennä weiwaawaa miestä, joka todellakin kääntyi tien ohessa olemaan mökkiin.

Kun matkustajat tulivat mökin kohdalle, käänsiwät he hewofensa sinne. Maantien ja mökin välissä oli juuri sen werran paha-maata, että hewonen hädin-tuskin sopi siihen ajoneuvoineen.

Muinhuoneena oli pienen pieni neliseinäinen tupa ja sen edessä parin sylen päässä samankokoinen aitta. Molemmat huoneet oliwat suin yhteen, ja näiden väli oli katettu ja laudoitettu, joten molemmat huoneet, väliseen, näyttiwät yhdeltä ja samalta rakennukselta. Väli oli laudoittamalla jaettu vielä kahteen osaan, joista etummainen toimitti porstuan wirtkaa ja perimmäinen lienee ollut ruokien säilytyspaikka. Tämän rakennuksen takana oli vielä hywänkokoinen lato ja siinäpä ne sitten Kättä-Niston huoneet oliwat.

Ulkopuolella huoneita oli semmoinen puhtaus, ettei oljen kortta eikä risun kipenettä olisi löytänyt, waikka neulan kanssa olisi hakanut, tuntui siltä ettei mökissä olisi pariin wuoteen asunut ristisielua, niin puhtaat oliwat mökin tienoot; olipa matkustajain oikein säälä siihen hewostansa ajaa.

Tuwan toinen affuna oli maantielle päin ja affunan

alla oli pieni, siwä kaswitarha, joka näytti olewan hywäsä woimassa ja järjestyksessä, ja oli jo suurimmaksi osaksi kylwetty. Pensaskaswit oliwat jo suurimmaksi osaksi lehdelle puhjenneet ja ne lewittiwät hywänhajuista tuoksua kauniisen kewan-ilmiaan. Kaswitarhan ympärillä oli punaiseksi maalattu siwä pinna-aita ja kaikkineen oli tuo tarha eteläpuolella mökkiä, sillä mökki oli pohjapuolella maantietä.

Mökin ympäristöllä oli koko joukko peltoa. Pari sarkaa rehoitti rehewässä rukiinlahosja; pari oli myös pantu perunaan ja ohraa oli kylwetty useampia sarkoja. Pellot oliwat hywäsä järjestyksessä ja niin hywisä ojissa, että oikein ihmeeksi käwi. Pyörtänöllä ei nähtynyt ainuttakaan kiven nupulaa, ei yhtään mustakokareta; ne oliwat puhtaat kuin keran pynhkäistyt ja niissä oli jo rehewä heinän alku. — Useita sarkoja nähti olewan kedossakin.

Sama puro, joka eräästä metsälammesta kierrellen juoksi kylän laisinkin miehenkin kurjan maaluolan siwutse, ohjasi suuntansa mutkitellen tännekin ja aiwan Rättä-Riston mökin tyköä meni se maantien poikki. Sioisesti solisten juoksi se aiwan aitan päitje erästä sywälle pistävää merenlahtea kohden. Pikkujen matkaa aitasta oli purossa koskipaikka ja siihen oli Risto laittanut tokeita ja piti siinä kalanpyydyksiä.

Kun matkustajat tuliwat mökille, oli tuo vähäväkisin mies jo ehtinyt mennä pyydyksiänsä kokemaan; matkustajatkin meniwät uteliaisuudesta sinne. Kamalalta näytti, kun toiskätinen ja muutentkin ruhjountunut mies seisoi kuohuisessa koskessa yhden ainoan heikon pukin päällä, ja toisella kädellään koki kiskoja mertojaan wäkewästä wirrasta. Wälistä näytti siltä kuin wirta weisi hänet mertoineen päiwineen, mutta ei, aina pääsi Risto kuitenkin wihdoin voitolle, wetäen merran toisensa perästä ylös. Ensimmältä tarjosiwat matkustajat hänelle apuanja, mutta hän ei ottanut sitä vastaan.

„Ei, ei. — Ei tarwitse . . ; kyllä minä nämät . . .

. Dnva pitänyt ennenkin saada . . . : mistäpä se aina apu tulisi", sanoi hän waan itseensä luottawasti.

Kun hän sai pyydyksen ylös, hinasi hän sen maalle. Ensimmäistä kertaa tuodessaan, tervehti hän kytimiestä, mutta matkustajaa näytti hän oudoksuwan ja kummeksuwan. Nieneekö siihen ollut se synnä, kun hän tunsi kytimiehen, mutta matkustaja oli hänelle outo. Salawikkaa katsoa wilahutti hän tawasta matkustajaa, nyyssäyttäen samassa nokkaansa ja pyyhäisten sitä terween kätensä hihalla.

Niissä kolmessa merrassa, mitkä hänellä oli, oli kussa-kin hyvä joukko kaloja. Enimmäkseen olivat ne särkiä, mutta olipa seassa lahnaa ja säynästäkin. Saatuansa kalat pyydyksistä pois ja pyydykset puhdistetuksi, pani hän ne taas toisia kaloja pyytämään. Waiwaloiselta näytti työ, waan pannuksi ne kumminkin tulivat.

„Saammeko me tulla teidän huoneeseen?" kysyi matkustaja, kun he olivat tulleet mökin eteen.

„Kyllä kaikei, wain . . ." sanoi Nisto, nyyssäten nokkaansa ja pyyhäisten takkinsa hihalla, katsoa wilkaisten matkustajaa.

„Mitä wain?"

„Wain onhan se niin huono . . . eihän sinne wiittä wieraita wiedä . . . Jos kuitenkin haluatte, niin aika kernaasti", sanoi Nisto.

Sitten mentiin tupaan. Pieni oli asunto, mutta siisti kuin puhdas astia. Ei rikan kipenettä lattialla ja päälliseksi oli se walkea kuin kifa. Somasti laitettu kaakelitakka oli owinurkassa ja siihen oli sowitzetty yksireikäinen hällä, jossa woi keittää. Perällä oli oikein koottawa wuode ja se oli koottu niin siwästi kuin sen olisi tehnyt siistein nainen. Alkunan alla oli pieni pöytä ja seinänwierillä neljä tuolia. Jos ei oteta lukuun takkanurkassa olevaa pientä hyllyä, jossa oli muutamia kuppeja ja muita pieniä astioita sekä samassa nur-

kasja olevaa pienen pientä maalattua pata arkkua, missä keitto-astioita säilytettiin, niin ovat kaikki huonekalut luetellut.

Talon isäntä kehoitti vierasta istumaan, istui itsekin, katsoa wilautteli vierasta, nyyssäili ja pyyhki nokkaansa.

„Hänännekö te asutte tässä?“ kysyi vieras, ikäänkuin puheen-aluski.

„Hänäni . . . kufapa tähän tämmöiseen kumppaniksi pyrkisi; eikähän tässä olisi useammalle tilaakaan,“ sanoi Risto.

„Kuinka te voisitte näin hyvän siivon pitää?“ sanoi matkustaja ihmetellen.

„Minun ei haluta liasja asua. — — Ja eihän se paljoa maksja, sillä onhan tuota kyllä köyhälläkin wettä,“ wakuutti isäntä.

„Eikö tule waikeaksi elää ja toimia noin raajarikkoisena?“ kysyi matkustaja.

„Tietystihän olisi parempi, kun olisi aiwan terve. Mutta kun nyt ferran olen tämmöinen kuin olen, niin on paras tyytyä kohtaloonsa ja tehdä työtä wointinsa mukaan. Monen on huonommastikin asiat, sillä olenhan, Jumalan kiitos, muutoin aiwan terve,“ selitti Risto tyytywäisenä.

„Oletteko syntymästä saakka olleet raajarikkoinen?“ kysyi matkustaja, ikäänkuin ei hän sitä tietäisi.

„Enkä ole ollut. . . . Olin jo kohta kolmenkymmenen, kuin tämmöiseksi tulini.“

„Kuinka ja missä se tapahtui, senpä haluaisin tietää?“

„Kaupungissa, laiwan työssä se onnettomuus tapahtui,“ sanoi Risto ja pyyhkäsi nokkaansa.

„Kuinka se tapahtui? kertoakaapa se oikein seikkaperäisesti,“ kehoitti matkustaja.

„Mitäpä erin-omaisia seikkoja siinä lienee. Silloin rakennettiin kaupungissa joka wuosi useita laivoja. Monta wuotta perätysten olin minä melkein myötäänsä laiwan työssä. Mi-

nuu sanottiin hyväksi firvesmieheksi, ja minulle maksettiin hyviä palkkoja.

Se oli kewät-talwi, kun eräänä kertana nostettiin pitkää ja paksua hirttä pystyyn korkealle kohonneen rakennettavan laivan kupeelle telinepiitaksi. Hirren latwaan oli kiinnitetty kolme köyttä. Ne jaettiin kolmella eri suunnalla, ja wäkipyhöväin avulla ruvettiin kahdella köydellä wetämään hirren päätä ylös ja kolmannella holttailtiin sen kulkua. Kun hirsi oli nousnut noin puoliwäliin, katkesi toinen wedettävistä köyhistä. Hirsi riepsahti heti täydellä voimallaan ainoan pidettävän köyden nojaan; sekin katkesi ja hirsi putosi maahan. Pudotessaan wippasi sen tywi minua oikealle siwulle. Mitä sitten tapahtui en tiedä, sillä minä olin pyörtynyt. Tunnettomanä olivat he minut kantaneet sairashuoneeseen, ja ensimmäisen kerran kuin toinuin, huomasin, ettei minulla ollutkaan oikeaa kättä. — Siinä kaikki seikat,” selitteli Risto.

„Se oli surullinen tapahtuma,” sanoi matkustaja.

„Oli se, sen myönnän itsekin. Waimoni, waimoni! huudahdin minä tuskisiani, kun huomasin miten asiani olivat. Niinkuin puukon pistos käwi sydämelleni se ajatus, että mitenkä nyt tulisimme toimeen ja mitenkä woin rakkaan waimoni toimeentulon turwata niin, ettei hänen tarwitseisi puutosta kärkeä. Tuntui siltä kuin tuo huutoni olisi tullut suljetusta haudasta, joka ei enään mitään toivoa jäljelle jätä,” sanoi Risto, nyysäten ja pyyhkäisten taasentkin nokkaansa.

„Mitä! Onko teillä waimokin?” huudahti matkustaja kummastellen.

„Minulla on ollut, mutta ei ole enään, sillä Herrä katsoi hyväksi ottaa hänet minulta pois. Muutoin ei mielestäni ole yhtään kummempi asia, jos minulla silloin oli waimo, kuin että se olisi kenellä tahansa,” sanoi Risto, ikäänkuin wä hän loukkautuneena.

„No, no. — Eipä silti . . ; mutta kun minä luulin,

ettei teillä koskaan ole waimoa ollut. — — Kuinka kauwan olitte sairashuoneessa?" sanoi matkustaja vähän hämillään.

„Neljä kuukautta . . . ; eipä sieltä sen vähemmällä päässyt, sillä poisleikatun käteni sia ei pikemmin parannut. Baitsi sitä, oli oikea reisiluu myös mennyt poikki samassa kaupassa; sekin tarvitti aikansa kiinni luutuakseen. — Paljon huonommasti olisi ollut asiani, jos jalkani olisi mennyt yhtä murskaksi kuin kätenikin, sillä silloinhan olisi sekin ollut poik-
keileikkava ja nyt olisiin aiwan avuton — —; onhan se kuitenkin näin paljon parempi," tuumaili Risto.

„Lääkäri teitä hoiti?"

„Lääkäri ja waimoni."

„Oliko waimonne myös siellä?"

„Kuinkas hän muutoin olisi minua hoitanut, ellei hän siellä olisi ollut?" sanoi Risto ja hänen suunsa wetäysi vähän hymyyn.

„Tuota noin — —. Olen niin kiintynyt asiaan, etten huomaa mitä sanonkaan — —. Suokaa anteeksi ja sallikaa minun kysyä: Oliko waimonne teitä alusta alkain hoitamassa," sanoi matkustaja.

„Ei ollut. Kun hän tuon onnettoman tapauksen sai kuulla, säikähti hän niin pahoin, että oli henkensä heittää. Pariksi viikoksi pani se hänen wuoteelle, mutta kun hän sen werran toipui, tuli hän heti luokseni, eikä lähtenyt wuoteeni wiestä yöllä eikä päivällä, ennenkuin minäkin pääsin sairashuoneesta pois. Silloin itkin minä monta säälän ja epätoiwon itkua, katsoissani hänen uhraawaisuuttansa ja ajattellessani hänen tulevaa toimeentuloansa. Hän heltyi myös useasti itkuun, mutta hän itki säälitellessään minua. Hän koki lohduttaa minua minkä woi ja aikoi tehdä työtä yöt päivät, niin kyllä kaiketi sitten muka eläisimme. Ei hän ensinkään huomannut, kuinka heikko ja huono hän itsekkin oli — se raukka."

„Ja sitten te lähditte pois sairashuoneesta?"

„Niin, sitten me lähdimme molemmat, horjuvina ja kalpeina kuin kuolema, sillä vaimonikin oli sairautensa ja paljon walmomisen tähden niin heikonnut, että hän oikein horjui.“

„Kuinkas sitten voitte elää, annettiinko köyhäin apua?“,

„Köyhäin apua! Mitäs sillä olisimme tehneet . . . ? Eihän toki, eihän toki Ollihan meillä ahkeralla työllä foottua säästöä niin paljon, että voimme hyvän-aikaa tulla toimeen muiden avuttakin Ollisipa sekin, kun heti ensimmäisen vastuksen tultua turvaantuisi köyhäin apuun,“ sanoi Risto, ikäänkuin ihmetellen, kun heistä niin halwasti ajatellaan.

„Milloin sitten waimonne kuoli?“

„Rohta jälkeen kuin tulimme sairashuoneesta. Hän oli raskaana ja jonkun wiikon kuluttua sieltä tulomme jälkeen synnytti hän terveeseen tyttären. Tuon minun tapaturmani tähden tullut sairastus oli hänet niin heikontanut, ettei hän enään kestänyt tuota hengen vaarallista rynnäköä ja muutaman päivän perästä, lapsen syntymisen jälkeen, heitti hän henkensä. Silloin en tiennyt, olinko elävä tahi kuollut. Minä itkin niin paljon, että olin wedeksi sulata, enkä woinut moneen wuorokauteen ottaa minkäänlaista ruokaa suuhuni. Herrä Jumala! — ajatelkaas — olla käsitönnä ja jalatonna, kiwun ja murheen kalwaamisesta heikontuneena ja horjuwana kuin haamu, yksinään rakkaan ja osanottawan waimonsa jättämänä — olla semmoisen wastasyntyneen heikon lapsen tukena ja turwana — ajatelkaas miltä se tuntuu“, selitti Risto kiihkeästi ja taas pyyhkäisi hän taffinsa hihalla, mutta ei tällä erällä nokkaansa, waan silmiänsä.

„No, onko teillä ollut lapsikin?“ kysyi matkustaja ihmetellen.

„On ollut ja on vieläkin“, sanoi Risto nokkaansa nyyssäten.

„Wieläkin! Missä hän nyt on?“

„Seminaarisja.“

„Seminaarisja — !Niinkö?“

„Niin . . ; eikä siinä mielestäni ole mitään kummailemisen syytä“, sanoi Risto.

„Eipä, eipä . . Kuka hänet sinne on kustantanut?“

„Kukapa häntä sen likeisempi ja welvollisempi on kustantamaan kuin minä“, sanoi Risto isän welvollisuudella.

„Eikö kukaan ole teitä auttanut?“

„Ei pennilläkään.“

„Shmeellistä! — Joko hän kauankin on ollut seminaarisja?“

„Viisi vuotta. Hän pääsee nyt sieltä pois ja joka hetki odotan häntä kotiin tulewaksi . . . Hän on hyvä tyttö ja oikea äitinsä kuva — — —. Voi jos te näkisitte, kuinka hän rakastaa minua“, sanoi Risto ja hänen filmänsä oikein loistivat ilosta.

„Raupungisjako olette syntyneet ja mieheksi kasonneet?“

„En ole. Tässä kylässä olen syntynyt ja kaiken ikäni ollut.“

„Entä waimo wainajanne?“

„Täällä hänkin.“

„Se jäi äsken kesken: millä tavalla sitten rupefitte henkeänne elättämään ja lastanne hoitamaan, kun waimonne kuoli?“ kysyi matkustaja, ikäänkuin tarkoin perustellakseen asiaa.

„Meillä oli hyvä torppa. Siitä tuli wiljaa vähän myötäväksikin ja muitakin waroja oli vähän säästösä. Paitsi näitä oli meillä kolme lehmää ja hewonen. Täytyi ottaa renki ja piika, hoitamaan taloutta ja tekemään työtä. Itse hoidin lasta minkä woin, sittenkuin piika oli tärkeimmät tehtävät tehnyt. Niin sitä mennä retuutettiin eteenpäin, waiikkei se hääwiä ollut“, selitti Risto.

„Tämäkö torppa teillä silloin jo oli?“

„Ei tämä se ole . . ; mitäs tämä on sen rinnalla, kurja pieni mökki waan. — Jospa sen olisiikin saanut pitää, niin toista se olisi ollut“, sanoi Risto surumielisesti.

„Teidän kait täytyi myöddä torppa pois, kun ette voineet sitä merestyksellä hoitaa, saadaksenne varoja eteenpäin elääksenne?“ arveli matkustaja.

„Ei niinkään . . . Kyllä olisi voitu hoitaa . . . Asia ei ole sinne päinkään. Minä ostin tuon torpan jo ennen naimistani ja sittemmin paransimme sitä paljon. Kaupanteon aikana en minä saanut mitään muita kirjoja kuin ainoastaan sen kauppa kirjjan, jolla minä torpan ostin. Muut torppaan kuuluvat kirjat sanoi myöjä olewan maan-omistajan hallussa. Useat kerrat waadein minä häneltä noita mielestäni tärkeitä papereita, mutta hän waan naurellen wastasi:

„Mitäpä sinä niillä teet? Paremmassa tallessahan ne ovat minun takanani. Tee sinä waan työtä ja laita torppa hywään woimaan, sehän on oma hywäsi, ja kyllähän sinä saat torppasi pitää.“

Min sanoi hän, kun olimme kahden kesken, mutta kun puhuin hänelle asiasta muiden kuullen, ei hän ottanut puhua kseen koko kirjoista ja torpasta luotuista sanaa: meni waan muihin asioihin tahi puitti kaikenni sääriinsä.

Kun hän oli kylän rikkain mies, uskoin“

„Malttakaapas vähäisen! Onko hän sama mies, joka noilta hiekkakummun asukkailtakin otti torpan pois?“ kysyi matkustaja.

„Niwan sama. Monelle on hän saman kepposen tehnyt ja saattanut monta perhettä onnettomaksi. Usea on koettanut lain kauttaakin oikeuksiansa walwoa, mutta mitä mutkia hänellä milloinkin lience, waan aina hän on woittanut. Kuopan Taneli on viimeinen hänen uhrinsa. Mutta mistä te tiedätte, että kylän rikkain mies on häneltäkin torpan ilman mitäkkin riistännyt?“ sanoi Risto.

„Minä kävin hänen mökisään ja hän kertoi minulle koko jutun“, sanoi matkustaja.

„Tulittekos tietämään, että he owat tosilaiskaa wäkeä?“
kysyi Nisto ja hänen suupielensä wetäysi hieman weitikkamai-
seen hymyyn.

„Kyllä minä tulin tuntemaan heidät perinpohjin.“

„Hän, tuo Taneli, on kyllästynyt tämän maailman ka-
waluufiin, ja tehnyt niistä semmoisia kummallisia johtopää-
töksiä, joita minä en woi hyväksyä. Mitä se nyt on, että en-
simäisen wastoinkäymisen kohdassa nuoret ja terweet ihmiset
heittäantyyvät oikein kruunun laiskoiksi ja antawat muiden ih-
misten itseänsä elättää. Minä en ainakaan niin woi tehdä.
Heidän laiskuutensa wuoksi käypi paljon ihmisiä heitä katso-
massa ja sentähden en ensinkään pidä kummana sitä, kun te-
kin olette siellä käynyt. Mutta se minua kummastuttaa, kun
te minuakin, kaikkein wiheliäisintä ihmistä, puhuttelette!“ tuu-
maili Nisto.

„Älkää nyt toki joutawia puhuko! Te olette kaikessa
raajarikkoisuudessanne parempi monta muuta terweempää ih-
mistä. — Mutta kuinka sen entisen torppanne käwikään —?
se jäi äskettäin kesken“, muistutti matkustaja.

„Niin. Kun hän oli kylän rikkain ja arwosapidetyin
mies, uskoin minä häntä ja tein työtä torpassa minkä woi-
mat ja warat suinkin myöden antoiwat, saadakseni sen hyvään
kuntoon. Tosin olin minä paljon kaupungissa työssä laiwa-
weistämöllä, mutta minä sain paljon isompia päiväpalkkoja
kuin tawalliset työmiehet. Sen wuoksi katsoin minä parhaaksi
teettää kaikki työt urakalla ja itse ansaita.

Sitten kuin minä nain, käwi paljon paremmasti, sillä
waikka olinkin paljon poisja kotoa, oli kotona talouden hoitaja
ja kaiken perään katsoja. Waimoni oli siisti, puhtausta ra-
kastawa ja työteliäs ihminen ja hänkin teki työtä minkä woi.
Me ennätimme olla yhdessä wiisi wuotta ja sillä ajalla pa-
rani ja waurastui taloutemme paljon. Woi kuinka hyvä oli
tulla laiwantyyöstäkin kotiin, kun lempeä waimo tuli iloisesti

vastaan-ottamaan ja kun kodissa wallitsi kaikilla hyvä järjestys ja puhtaus. Ne olivat ainoat onnen-ajat minun synkässä elämässäni ja minä en voi olla niitä ikävällä muistelematta. — Ensimmäinen lapsemme kuoli aiwan pienenä ja ainoastaan tämä tytär, mikä minulla on, on ainoa muisto ja perintö rakkaalta waimoltani.

Kun pari vuotta oli kulunut waimoni kuolemasta, tuli maan-omistaja minun luokseni. Tämä oudokutti minua kovasti, sillä sitä ei ollut tapahtunut vielä koskaan minun aikani. Minä kehoitin häntä istumaan, mutta hän ei istunut, käweli waan paikasta toiseen, molemmat kädet seljän takana. Minä aawistin pahaa ja sydämeni pamppai kovasti.

„Minä tahdon tämän torpan sinulta pois“, sanoi hän äkkiä, pyörähtäen minun eteeni.

„No, herrantähdän . . . ! Minkä wuoksi?“ sanoin minä hämmästyksissäni.

„Sen wuoksi, että minä tarwitsen tämän torpan tilukset karjanlaitumiksi“, sanoi hän poistkääntyen, ja hän nauroi niin kamalaa naurua.

„Onhan torpasta tehty päiwätyöt täydellisesti, kuten ennenkin“, koin sanoa.

„Waiffa.“

„Sihän määrä-aika ole vielä lopussa; onhan vielä jällellä useampia kymmeniä wuosia“, puolustelin yhä.

„Minä en ole tehnyt sinun kanssasi minkäänlaisia kauppoja ja jos joku on sinulle torpan myönyt, ei hänellä ole ollut siihen mitään oikeutta“, sanoi isäntä perään-antamattomasti.

„No mutta — — hyvä Jumala! . . . Nythän tarwitsen torppani kaikkein parhaiten kuin koskaan ennen . . . Olenhan raajarikkoinen, työhön kykenemätön mies, pieni lapsi hoidettavana, ilman waimoa, äitiä ja mitään muuta turvaa — — ajatelkaas“, sanoin.

„Minä olen sen jo aikaa ajatellut. Senpä tähden juuri . . . ; minä en anna tuommoisen työhönkyfenemättömän waiwaisen asua maallani“, sanoi hän kylmästi.

„Mutta olettehan luvanneet minulle aina, että saan asua tässä“, sanoin taas.

„No, etkö sitten ole saanut asua tähän saakka, mutta tästä eteenpäin et saa“, sanoi hän waan päättävästi.

„Waiifako aikaa vielä on? Waiifako päivätyöt owat kunnollisesti ja määrälleen tehdyt, ja waiifako olette montafertaa juhlallisesti sanoneet torpan kirjat olewan takananne sekä wakuuttaneet minua saawani asua ilman niittäkin määrä-aikaan asti?“ sanoin minä vähän tuimasti.

„Waiifka . . . Nimittele mitä nimittelet, mutta kyllä sen vielä näet“ sanoi hän uhkaawasti.

„No, kun maksatte mitä torppa minullekin maksaa, niin samahan se, sillä olenhan siihen pannut paljon työtä ja rahaakin,“ sanoin tuskisani.

„En penniäkään“, äyhkäsi hän ja lähti wihoissaan pois.

Sonkun wiikon kuluttua sain minä kirjallisen haasteen kärkejiin, jossa sanottiin talon isännän, Olli Bonarin, tahtowan takaisin saada hänen tilallaan olevaa ja minulta hallittawaa torppaa.

Käräjöpäiwä tuli ja me astuimme esiin. Bonari toi nyt sen syyksi, etten minä ole kiinnittänyt torppaa tilaan ja sen wuoksi tahtoi hän torpan takaisin. Tuomari kysyi, olenko minä kiinnittänyt torpan kantatilaan.

„En minä ole sitä tiennyt kiinnittää, kun Bonari on aina wakuuttanut, että minä saan wapaasti asua torpassa määrä-ajan loppuun asti ja kun minulla ei ole muita kirjoja kuin tämä kauppariija,“ minä sanoin ja wein kirjani esiin.

Kun tuomari oli kauppariijan lufenut, intti Bonari, ettei hän ole koskaan antanut minkäänlaista lupaa, ei suullisesti eikä kirjallisesti, että minä saisin torpassa asua; ei myös sa-

nonut piittaawansa koko minun kaupparjastani niin mitään, koska myöjällä ei ole ollut oikeutta hänen suostumuksettaan torppaa myöä.

Dikeus julisti semmoisen päätöksen, että koska minä en ole torppaa kantatilaan kiinnittänyt, enkä tilan-omistajan kanssa mitään sopimusta tehnyt, niin tuomitaan torppa pois ilman mitään maksutta.

„Ja niin jouduitte puille paljaille?“ kysyi matkustaja.

„Niin jouduin“, sanoi Risto ja pyyhkäsi nokkaansa.

„Kylläpä tuo Bonari on kowasydäminen mies“, arveli matkustaja.

„Kyllä hän on. Sillä tavalla on hän suurimman osan rikkauttaan kiskonutkin, nimittäin suurella wääräydellä. Kuinka kauwan Jumala sallinee hänen imeä köyhäin werta, hikeä ja wäkeä?“ sanoi Risto.

„Paniko hän sitten tuon teidän torppanne karjanlaitumeksi?“

„Eikö mitä. Hän möi sen jollekin toiselle ijosta hinnasta.“

„Ja sinne menivät rahanne ja waiwanne?“

„Sinne menivät, sinne menivät.“

„Silloin kait jouduitte pahaan hätään ja awuttomaan tilaan . . . ; annettiin kait silloin teille köyhäin apua“, edellytti matkustaja.

„Köyhäin apua! Ei, sitä ei annettu ja waikka olisi annettukin, en olisi ottanut sitä kuitenkään vastaan“, sanoi Risto lujasti.

„Minä en woi mitenkään käfittää, kuinka te noin raajarikkona, wähäwäkisenä ja paljaaksi riistettyinä woitte pienen lapsen kanssa toimeen tulla muiden awutta“, sanoi matkustaja.

„Minä en sittenkään tullut niin tyhjäksi kuin luultiin. Minulla oli wielä tallessa pieni säästö wanhoilta hywiltä ajoilta. Päitfi sitä olivat huoneet minun omani tuosja

minulta riistetyssä torpassa ja ne olin laittanut kaimin puolin hyvään kuntoon. Bonari kyllä tiuskui, että minun pitää mökkinen kiireesti laittaa pois hänen maaltaan. Jos niin olisi tähtynyt tehdä, olisivat ne menneet aivan polusta. Mutta minun onnekseni sai Bonari torpalle warakkaan ja järkewän ostajan. Hän ei pannutkaan rahojansa koiran hännän nensä, sillä ei hän tyytynytäkään korkeisiin suullisiin ja kahdenkeskisiin lupauksiin, vaan tahtoi kovat kirjat hänen ja Bonarin välille torpasta; vieläpä hän tahtoi takansa tilan kiinnekirjankin, hakeakseen kiinnityksen torpalle ensimmäisissä käärijissä. Sitten wasta maksoi ostaja rahat. — Waikka Bonari terjui kowasti vastaan, ettei torpan uusi isäntä saa ostaa minulta huoneita, ei hän näin warustettuna ollut koko Bonarista taallaankaan, vaan rupeesi minun kansani kauppoja hieromaan, sillä hän älysi, että tulee paljon kalliimaksi, jos rupeaa uudesta huoneita laittamaan. Näin tawoin sain minä huoneillani paremman hinnan kuin jos ne olisi pitänyt myödä maalta pois wietäwänä.“

„Entä sitten?“

„Nuot torpan ostajat olivat niin hyviä ihmisiä, että antoivat minun wuokratta asua entisissä huoneissani pari wuotta. Sillä wälin hankin minä eräältä talolta tämän maapalafen, joka minulla nyt on. Sillä miehellä ei ollut mitään mutkia ja empimättä antoi hän kiinnittää tämän kanta-tilaan ja niin ei minulla ole mitään pelkäämistä.

Kun olin kytkenemätön mihinkään rakennustyöhön, teetin urakalla nämät mökit. Itse rupefin purastamaan peltoa . . .“

„Itse peltoa! Kuinka herran tähden te toiskätisenä woitte peltoa tehdä?“ huudahti matkustaja.

„Sitä täytyi tehdä sen mukaan kuin woi; vähä päiwässä, paljon wiikossa. Onhan ollut siitä hyvä, ettei pelto- maalla ole ollut kiviä. Täytyi teettää semmoinen pikkunen kuokka, jolla woin toisella kädellä kuokkia. Sillä sitten nyhdin

kipeneen kipeneen perästä maanpinnasta irti. Bahimman vastuksen tekivät eteenfattuivat kannot ja pehkot. Mutta kun minä niitäkin hellittämättä nykin, nytkytin ja kaimelin puolelta ja toiselta, heltiwät ne viimein kuitenkin, sillä tekeehän ahkera wesi-tippakin wihdoin kolon kiweentkin. Rohki ei tosin tällä tawalla peltoa tullut, mutta kun olin koko kesän ahkerasti työni kimpussa, oli sitä kuitenkin talwentullen näkywiin asti."

"No, mutta oja ette kenneet ainakaan kaimamaan", fanoi matkustaja.

"Ja kuitenkaan ei ole pellossani ainuttakaan kynnärää muiden kaimamaa ojaa", wakuutti Risto.

"Kuinka se on mahdollista, että toisella kädellään ojaa kaimaa?"

"Gätä neuwon kekii. Minulla on erilainen lapio kuin muilla ihmisillä. Sen warrenjuurella on aspilla kiinnilyöty rengas. Kun minä lähden ojaa kaimamaan, pujotan minä renkaasen nahkahihnan, jonka päät pistän soljella kiinni, niin että sekin on nyt suurena renkaana. Tämän hihnan mutkan panen minä oikean olkapääni kautta hartioini yli ja nyt on ojamies walmis. Lapiowarfi pitää myös olla niskasta tawallista wäarempi. Kun minä rupean ojaa kaimamaan, woin wafemmalla kädelläni warren ponnesta hoitaa lapiow mihin asemaan tahansa. Salallani poljen lapiow maahan, kädelläni käännän lapiow niin, että maa jääpi lapiolle ja siihen stiaan kuin muut nostawat sen käsiwoimalla ylös, teen minä saman tempun hartiowoimalla. Siinä työsä täytyy minun olla tawallista köykymmäsä, mutta istun lewähtämään, kun kowin selkä puuttuu. Totta kyllä, ettei ojaa niin rohki tule, mutta sitä tulee kuitenkin", selitteli Risto.

"Itsekö olette kaikin tuon pellon tehneet?"

"Joka kapan-alan. Suurimman osan tein sitä niinä kahtena wuotena, jolloin vielä asuin entisen torpan huoneissa. Oli pa pelto sen ajan kuluttua tarpeesen, sillä warat oliwat

melkoisesti kuluneet mökin rakentamisessa ja noitten kahden tuottoman vuoden elämisen tarpeissa.

Kun lapsen kansa muutin tähän mökkiin, oli minulla jo perunaa ja ohraa kylwössä. Siitä saimme ne vähät tarpeet, mitä elämiseksemme tarvitsimmekin. Pahin puute oli maidosta, jota lapsi välttämättömästi tarvitsi. Kuitenkin koin vaihdella sitä oljilla, ruumenilla ja perunoilla, niin ettei siitäkään kowin pahaa puuttetta tullut.

Beltoa purastin wointini mukaan lisää ja entisen koetin saada hyvään kaswuvoimaan. Se rupeesi antamaan yhä parempia fatoja ja niin ei ole ollut hätäpäiwää.

Kuta enemmän aika kului, sitä paremmaksi kävi elämä. Lapsi kasvoi wuosi-wuodelta ja se toi sekä hupia että hyötyä. Hän loi paljon waloa minun murrettuun ja synkkään elämäni. Lapsellisella lepertelemisellään ja wiattomalla iloisuudellansa sai hän ankarimmankin suruni haihtumaan ja samassa oli hän minun oikea kätteni."

"Mutta kuinka te voisitte saada lantaa noinkin paljolle pellolle, kun teillä ei ole eläimiä?"

"Siitäkin olen kokenut pitää huolta. Ruumenet, oljet, pyörtäneistä ja kedoista kerääntyneet nurmet annan minä joka wuosi tässä lähellä asuville, eläimiä pitäville, mutta pellottomille mölkyreille. Heidän kanssaan olen tehnyt semmoiset kaupat, että heistä kahden tulee wuoropäiwänensä antaa minulle tuoppi maitoa päiwässä ja kaikki lanta, mitä heille wuodenpittään karttuu; heidän on myös wedätettävä se walmiiksi pellolle. Itse pidän huolta lisä-ainetten hankkimisesta heidän tunkioihinsa ja siitä, ettei heiltä mitään lantawaroja hukkaan mene. — Näin tawoin saan lehmän-antia tarpeekseni ja paljon lantaa. Muutoin pidän siitä täällä kotonakin huolta. Tuolla ladossa on minulla melkoiset lantawarat. Sinne keräilen kariseita lehtiä, turpeita, hakkailen hawuja, kantelen muuraispesiä ja muuta semmoista törkyä. — Joka päivä ko-

koilen tieltä parin wirstan päästä, ja muilta lähiseudun ulkopuolteista, kaikki mitä eläimet ovat sinne jättäneet ja wien latooni. Kaikki likawedet kannan sinne ja usealta mökkyriltä saan hyviä lisiä sitäkin laatua. Kun en milloinkaan lyö laimin sitä tehtävääni, kertyy vuoden pitkään melkoinen kasa. Lato on jaettu kahteen osaan. Toinen puoli on aina mahimassa yli vuoden ja fitten on se avullista lantaa.

Tällä tavalla saan peltovähäni pidetyksi hyvässä lannassa ja kaswuvoimassa, jonka wuoksi saan siitä wiljaa maantäydeltä. — Mitäs, eihän se paljokaan pelto auta mitään, ellei se ole hyvässä kunnossa”, tuumaili Risto.

„Mutta minun mieleeni muistuu jotakin. Tuon Kuoppa-Tanelin kuopan edessähän on kelpo läjä kaikenmoista törkyä ja roskaa. Kun se siinä on ollut, ties kuinka kauwan, luulisin sen jo tekeyneen avulliseksi pellon lannaksi. Kummalla kun ette ole tuota joutilasta tunkioa wedättäneet pellollenne”, arweli matkustaja.

„Mia ei ole aiwan niin kuin te luulette. Kyllä minä sen olen aikaakin huomannut, mutta sitä ei ole niin helppo saada kuin outo luulisi. Minä kävin sitä kerran pyytämässäkin ja olisin sitä hänelle maksanut, mutta hän waan ei sitä antanut. Taneli selitti, että jos hän tunkionsa möisi, menettäisi hän elinkeinonsa. Sillä jos niin käwisi, eiwät ihmiset pitäisi heidän asuntoansa niin wiheliäisenä ja omituisena kuin ennen, eiwätkä tulisi heitä enään katstomaan, eikä tuomaan heille mitään”, selitteli Risto.

„Ei ole turhaan sepitetty tätä sananlaskua: „Mhkeruus kowan-onnen woittaa” ja mielestäni sopii se aiwan hywin teihin. Mutta onko tuo kylän rikkain mies yhtä rikas vielä kuin ennenkin, senpä tahtoisin nyt tietää?” kysyi matkustaja.

„Eiköpä se liene . . ; en ainakaan minä ole kuullut, että hän sen köyhtyneempi olisi. Ja mikäpäs hänen olisi rikkaassa pyssessä, sillä onhan hänelle aina wääritys onnistunut.

Muuta en tiedä kuin ainoastaan sen, että sanotaan hänen ryhpyneen ja pelanneen uisampana vuotena", sanoi Risto.

„Eikö teille tule kuitenkin ikäväksi ainainen yksinäinen elämä?“

„Totta kyllä. Silloin kuin teen jotakin työtä, tahti aspartelen muuta, kuluu aika rattosasti. Mutta pyhinä, lepouja yönäikoina käy aika sangen ikäväksi ja pitkäksi. Silloin koetan lueskelemalla aikaani kuluttaa, mutta ei sitäkään jaksu aina tehdä. Voi kuinka hauska oli silloin kuin Hanna oli vielä kotona. Waikoa oli minun häntä päästä tyköäni pois, mutta hänellä oli niin kova halu päästä opin teille, etten woinut häntä vastustaa. Itsekin hän älysi, kuinka suureen kaipioon hän minut jättää ja suri sitä, mutta meidän täytyi uhrata molemmin toisiellemme eduksi, sillä eihän muutoin olisi mitään tullut. Hän on niin hyväsydäminen ja rakastaa minua niin paljon — — mutta mikä sieltä nyt ajaa?“ sanoi hän fitten ja katsoi affunasta maantielle.

Kun tulijat läheniwät mökkiä, hiljensiwät he hewosen kulkua ja katselivat mökkiä kohden. Rohdalle tultua seisottiwat he hewosen ja kärnyistä hyppäsi maahan pitkänsolakka hento nainen.

„Woi taiwasten tekijä — — Hanna!“ huudahti Risto ja syököhti ylös.

Samassa tuokiossa syököhti nuori, kaunis impi sisälle huoneesen. Sätäisesti ja hieman oudoksuen silmäsi hän huoneessa olewia wieraita. Mutta siitä huolimatta ryöpsähti hän isänsä faulaan.

„Woi, woi kuinka ikävä minulla on ollut teitä, isä. Kyllä kaiketi teilläkin on täällä ollut kowin ikävä, isä raukkani. Mutta nytpä olenkin päässyt myötyriksi pois seminaarista ja woin nyt jonkun ajan olla teidän luonanne. Jos Jumala suopi, niin teidän ei enään tarvitse olla yksin, sillä minulla on jo opettajattaren paikka ja minä koetan toimia niin, että

tekin tulette sinne kanssani asumaan — —. Voi, voi, rakas isäni!" puheli tyttö ja halaili innokkaasti isäänsä.

"Hanna, Hanna, rakas lapseni!" hoki waan lapsensa ta-
wannut isä. Hän kiersi tuon terveen kätensä tyttärensä ympä-
rille niin hywin kuin taisi ja katkenneen käden lyhyt tynkkä
nytkähteli ja tärähteli ehtimiseen; sekin oli sydämeltä saanut
käsken tarttua kiinni ainoaan lapseen, mutta sen voimat ei-
vät sen etemmäksi ylettyneet.

Matkustaja filmäsi kummankin kasvoihin. Kirffaat kyy-
neleet kiilsivät sekä isän että tyttären filmissä. Matkustaja
winkkasi kyyntimiehelle, että lähdettäisiin pois; hyvästit sanot-
tuaan menivät he, sillä he älyivät, ettei heitä enään tarvita.

III.

Sylän toimellisin ihminen.

Kun he olivat hevosensa ajaneet maantielle tuosta pienestä mökin pihasta, käänsi Hannan kyytimies heti hevosensa siihen, sillä siinä ei ollut tilaa kahdelle hevoselle.

Matkustaja oli niin ajatuksiinsa taipuneena, ettei hän näyttänyt huomaavan mitään. Ryyditsijäkin herkesi hiljaiseksi ja rupefi viimein torkkumaan. Tämän tähden sai hevonen kävellä jurpotella mielensä mukaan, sillä eipä sillä ollut nyt kiirehtijää. Rauvan aikaa olivat he näin mennä lötöstelleet, ennenkuin matkustaja vihdoinkin havahtui.

„Wähäväkinen oli mies, mutta ahkera ja sydäntä täynnä“ sanoi matkustaja hawahduttuaan.

„Ilkää muuta sano . . . ja säästävä myös“, sanoi kyytimies haukotellen.

„Onko hänellä jotakin säästösäkin?“

„Onpa wainen. Hänellä on pankissa monta tuhatta markkaa — kuinka paljon lieneekään“, arweli kyytimies.

„Ja hän on tietysti niitä noin waiwaisena koonnut?“

„Niwan niin. Mutta hän onkin niin säästäwäinen, että jos hänellä on penniäkään liikaa, jota ei hän wälttämättömästi tarvitse, toimittaa hän heti sen pankkiin“, selitti kyytimies.

„Teillähän on täällä ihme ihmeen perästä. Tämä taitaa olla oikein onnellinen paikkakunta: onko täällä yhtä ainoata, joka köyhäin apua tarvitseisi?“ sanoi matkustaja kumppanilleen.

„Eipä niistä puutetta ole. Kyllä niitä on niin paljon, etteivät tilalliset ole woida mitenkään kaikkia elättää ja hoitaa . . . Mäkö luulko, että niistä puutetta Mutta kun nyt huomaan, että teistä on ihmeitä tuommoiset aiwan vähäpätöiset asiat, niin woin minä teille vielä erään ihmeen näyttää.“

„Missä se on?“

„Täällä edessä päin.“

„Mikä se sitten on?“

„Eräs akka waan, mutta hän on toimellisin ihminen mitä koskaan olen nähnyt“, wakuutti kyytimies.

No, mutta toimellinenhan on tuo käsitön mieskin.“

„Totta kyllä, mutta hän on kumminkin mies, jos koftakin raajarikko, waan tämä on waimo“, intteli kyytimies.

„Räymmekö hänen luonaan?“

„Räymmepä tietenkkin. Olisihan wääritys mennä hänen ohitsensa, kun te kerran senlaisiin haluatte tutustua“, tuumaili kyytimies kehkaantuneena.

Päiwä oli käynyt jo hywin illalle heidän näin paljon wiivytellessään. Ilma oli lämmin ja tyyni; ei puunlehtikään liikahtanut. Matkustaja ei kiirehtinyt nytkään kulkuaansa, sillä koko luonto oli niin kaunis, raitis ja wirkistävä.

Wastaan rupefi nyt tulemaan paksumu sawua, joka lähti jostakin kyhästä (suopellosta).

„Nyt se kohta tulee“, sanoi kyytimies.

„Mikä tulee kohta?“

„Se akka.“

„Mutta eihän täällä edessä päin näytä olewan minkäänlaista ihmis-asuntoa.“

„Ei se akka näinä aikoina huoneessa asustelekaan.“

Kun he olivat vielä kappaleen matkaa eteenpäin ajelleet, lewisi heidän eteensä awara ja kaunis peltowainio. Toisella puolella wainioa oli kotoja heidän kaswussa; yksi osa kyl-

wetty rukiisen ja rehoitti nyt kauniissa laihossa; ohraa ja kauraa oli myös kylwetty iso palsta. Kewätkylwöt olivat pölytyt fileikfi kuin pöytä ja orasnenät tunkiwat yleensä itseänsä esiin. Beltosarat olivat hywässä järjestyksessä ja ojat olivat siewiä ja suoraa kuin joubia.

Toisella puolen wainioa oli sekä wanhoja että uusia kuokkia; nähtävästi nuot wanhemmat olivat viimekesäisiä ja uudemmat tämänkesäisiä.

Noilla wanhemmilla kuokilla puuhaili ahkerasti yksi nainen waimo-ihminen. Hän oli kokoillut kuoksella olevat risut, rydöt ja kannot kokihiin ja poltteli niitä nyt parhaaltaan. Siitä tuo sawu. Mikä vähänkin oli polttopuukfi kelpaawaa, ne olivat karsittuina ojien päällä läjissä.

„Tuossa se nyt on“, sanoi kyytimies, osoittaen waimoa kädellensä.

„Kuinka me voimme tuonne wainiolle päästä häntä puhuttelemaan?“ kysyi matkustaja.

„Kyllä. Täällä tulee weräjä, käännämme hevosien siitä wainioon, panemme sen kiinni weräjän pieleen ja menemme sitten waimon luo“, tuumaili kyytimies.

Tuumasta toimeen. Kun he olivat saaneet hevosensa kiinni pannuksi ja ruokaa eteen, lähtiwät he astelemaan waimoa kohden. Tämä näytti oudoksuwan tätä kohtausta, sillä hän hiljensi työtänsä ja silmäili tawasta tulijoita, samassa salawihkaa pyyhiskellen esiliinallansa hikisiä kaswojansa.

Hän oli näöltään noin neljänkymmenen vuoden ikäinen rotewa nainen. Pitkänsolakkana seisoi hän siinä, ja waikka hän oli nokisessa työsään jotenkin siintynyt, loisti hänen kaswoisjaan kuitenkin täydellinen naisellisuus. Hänen kaswojansa ja koko ruumiinsa oli täyteläinen, ja hänen olentonsa osoitti terweyttä, hywinwointia ja mielenmalttia.

„Hywää iltaa! Suokaa anteeksi, kun tulemme häirit-

semään teitä työsänne”, sanoi matkustaja waimon luo tul-
tuansa.

„Iltaa, iltaa! Tahtoisitte kait kysyä jotakin?” sanoi
waimo.

„Oikeastaan ei meillä ole teiltä mitään asiallista kys-
yttävää ja kuitenkin woisi semmoista olla paljonkin — —.
Tahtoisin puhutella teitä, kun waan aikanne myöten antaisi”,
sanoi matkustaja.

„Kyllähän, mutta misä tässä istuisikaan”, myönsi
waimo.

„Kyllä tässä . . .” sanoi matkustaja ja asetteli karssi-
tuita puita istuimiksi.

Siihen sitä sitten istuttiin kolmikulmaan.

„Mitä puhumista teillä minulle olisi?” kysyi waimo
matkustajalta ja katsoi häntä silmiin; hän tunsi kyytimiehen,
eikä siis luullut hänellä mitään kysyttävää olewan.

„Niin — tuota. Huomasin että waimo-ihminen yppö
yffinään on tämänlaatuisessa työssä ja se herätti uteliaisuut-
tani. Tottahan teillä muulloin on muitakin työkumppaneita?”
sanoi matkustaja vähän hämillään.

„Minullako —? Ei minulla koskaan ole mitään työ-
kumppania”, sanoi waimo oudoksuen.

„Ei koskaan! Minako sitten olette yffinänne työssä?”

„Mina.”

„Ja tämmöisesfäkin työssä!?”

„Mitäs huonompaa tämä sitten olisi kuin muukaan työ?
Eihän mikään kunniallinen työ ole arwoa alentawaista”, sa-
noi waimo, ikäänkuin vähän kummastellen.

„No, no, eipä silti. Minun mielestän tuntuisi waan
tämmöiset työt paremmin soveltuwan miehille kuin waimoille”,
sanoi matkustaja, puolustaen itseään.

„Waimonpuolikin woisi tehdä mitä työtä tahansa, kun
waan on halua”, sanoi waimo.

„Minä en ymmärrä teitä. Te työskentelette yksinänne näin suurella työpaikalla: mikä on pakottanut teidät tämmöiseen yksinäiseen työhön? — Se on minulle arvoitus.“

„Syy on aiwan selvä: minulla ei ole semmoista, jota woisin waatia kanssani työhön“, vastasi waimo.

„Kenen on tämä wainio ja palkan edestäkö teette tässä työtä?“ kysyi matkustaja.

„Onhan tämä laillaan oma wainioni ja teen siis omaa työtäni.“

„Oletteko nainut?“

„Olen.“

„No, miks'ei miehenne sitten ole tässä teidän kanssanne työssä?“

„Hän on kuollut.“

„Sitä en huomannut ottaa lukuun. Olette siis leski?“
sanoi matkustaja.

„Niin olen.“

„Joko miehenne on kauwantin ollut kuollunna?“

„Kymmenen vuotta.“

„Säikö lapsia?“

„Kuusi.“

„Eiwätkö wanhimmat lapsenne jo woisi auttaa teitä wäihin työssä?“

„Eiwätpä ne woi. Wanhin lapsistani on poika. Hänestä woisi olla jo hywäkin apu, mutta hän on waiwainen, eikä pääse sängystä ylös — se raukka. — Wanhimmistä tytäristä ei olisi paljon apua tämmöisessä työssä ja heillä on kyllä työtä waiwaisen welsensä ja toisien nuorempien lastien hoitamisesta.“

„Teillä on siis talo?“

„Onhan tuota toki kattoa pään päällä.“

„Ja maata?“

„Ja maata myös.“

„Difein werotalo?“

„Ei, ei werotalo — mitäs . . . Urakkamaata wain.“

„Ovatko huoneenne tässä lifellä?“

„Eivät ole aiwan lifellä.“

„No, tottahan olette tästä kylästä kotoisin?“

„Enkä ole.“

„Mistäs sitten?“

„Kaupungista.“

„Kaupungista! Ja täällä kuljette työsfä!?”

„Niin teen.“

„Kaupungisfako talonnefin on?“

„Kaupungisfa.“

„Kaupungisfako miehennefin oli?“

„Niin oli.“

„Mitä miehiä hän oli?“

„Merimies waan.“

„Mitäpäpäs siitä. Kelpo merimies on mies niinkuin kaikki muutkin miehet —. Kuoliko hän kotona?“

„Eikä kuollut; hän hukkui.“

„Merelle?“

„Niin. Hän otti kotikaupungista hyyrin kolmen vuoden reisjulle, mutta mennessä jo joutui laiwa haaksirikkoon Englannin kanawassa ja siinä hukkui koko laiwan wäki, paitsi yhtä perämiestä, joka onnistui itseänsä jonkun puun avulla pysyttelemään niin kauwan weden päällä, että jonkun toisen laiwan wäki ehti hänet pelastaa. Siinä meni minunkin mieheni“, selitti waimo ja khyneleet tippuivat hänen filmistään.

„Kyllä teille sitten tuli kowat ajat“, sanoi matkustaja fäälien.

„Kyllä ne tulivat“, sanoi waimo nyyhkimizensä seasta.

„Jäikö waroja, että voitte lapsenne hoitaa ja elättää?“ kysyi matkustaja.

„Naimisiin mennessämme olimme molemmat yhtä tyh-

jät kuin taivaan linnut. Silloin ei ollut mieheni käynyt merellä kuin pari pientä reissua. Hänestä tuli pian kunnollinen merimies ja hän alkoi saada hyviä palkkoja. Ensimmäisinä vuosina asuimme toisen huoneissa, sillä eihän meillä mistä omia ollut. Tämä tuntui hyvin hankalalta ja omat huoneet pyörivät aina mielesfäimme. Kun saatiin vähän varoja koon, rupeimme laittamaan omaa kartanoa. Erkki oli jo pari reissua käynyt timperistä merellä, mutta hän päätti nyt jäädä kotiin huoneiden rakennuksen ajaksi. Hän oli aina käsinä työssä ja itse hän pani lattiat, katot ja nikkaroiitsi owet ja affunat. Paljon oli työtä, huolta ja puuhaa, mutta kun oli pari vuotta ponnisteltu, oli meillä pieni, mutta siwä kartano valmiina.

Waikka itsekkin puuhasimme minkä voimme, eiwät kuitenkaan vähät waramme riittäneet kaikkiin kulutuksiin, mitä huoneiden rakennuksissa tarvittiin. Seuraus siitä oli se, että täytyi ottaa welkaa enemmän kuin olisimme tahtoneetkaan.

Hywältä tuntui asua omisissa huoneissa, mutta tuo welka huoletti meitä. Minä, joka olin hätäisempi luontoinen kuin Erkki, hätäilin paremmin kuin hän, ja yöt ja päivät paittofi se minua. Erkki foki minua lohduuttaa ja sanoa: „Älä tuota nyt, Heta, noin kowin huolehdi, kyllä me vielä siitä pääsemme Jumalan avulla. Pari kolme kunnollista reissua kun waan teen, niin on welka maksettu. Kelpaa meidän sitten elää.“

Tämä kyllä hetkeksi rauhoitti minua, mutta kaikenni ei se rauhoittanut mieltäni; oli niin kuin joku salainen aawistus olisi rasittanut minua.

Kesä tuli ja laiva lähti. Emme woineet nukkua viime yönä filmän täyttä, niin waikkealta tuntui tuo kolmen vuoden ero. Namulla lähdin minä saattamaan häntä rantaan, ja siellä vielä puristimme hellästi toisiamme ennen eroamme. Kun siinä kynnelfilmin toisiamme hywästi jättelimme, annettiin lähtömerkki ja Erkin täytyi rientää pois. Laiva lähti

liikkeelle. Erkki seiso iaiwan perässä, huiskutti hattuaan ja huusi: „Hyvästi, Heta!“ Minä seisoin rannalla ja katselin niin kauwan kuin iaiwaa wähänkin näkyi. Kaukaa näin minä wielä, kuinka Erkki seiso perällä ja heilutti hattuaan. Wihdoin teki iaiwa käänteen ja katosi näkywistä jonkun iaiemen taa.

Kun minä lähdin kotiin menemään, olin niin woimaton, etten woinutkaan käwellä ja joka jäsenessäni tuntui kummallinen wawistus. Minun täytyi istua lähellä olewan hirsren tywelle miettimään tilaani. Joku käsitteämätön kaiho ja surumielisyys waiwasi niin mieltäni, etten woinut kaukaan aikaan yrittääkään kotiin lähtemään, waiikka woimanikin olisimat jo riittäneet. Ennen oli welka ollut suurimpana surunani ja kuinka sen saisimme maksetuksi, mutta nyt haihtui koko welkasuru kuin tuhka tuuleen, ja eron ja ikäwän kaiho otti nyt wallan sydämesäni.

Wihdoin lähdin mennä horjumaan kotiin.

Kotiin päästyäni olimat kaikki kynnelle kytenewät lapseni wastassani. „Wihinkä isä meni . . ? Mitä, kuulitteko! Wihinkä isä meni?“ uteli heistä yksi ja toinen, riippuen minun waatteitteni liepeissä.

„Isä meni kauas nsutamaan teille makeisia ja kauniita kaluja“, koin heille sanoa, tyhydyttääkseni heidän utelijaisuuttansa.

Lapset pitivät isästänsä paljon, sillä hän rakasti suuresti heitä. Kun hän raskaan päiwätyön päätyttyä tuli illalla kotiin, olimat lapset oitis hänen kintereillään. Waiikka kuinka wäsyksissä hän olisi ollut, kiikutteli ja hypitteli hän heitä, syötti, riisui ja toimitti maata —. Kummako se on, jos lapset rakastimat ja ikäwöitsimat isäänsä, sillä enpä luule monta niin hyvää ja sydämellistä isää löytywän.

Elämän welwollisuudet kutsuimat minut taloudellisiin toimiin ja puuhiin. Minä näin lapsiparwen ympärilläni, jotka kaipasimat apua ja hoitoa, ja minä tunsin itseni welwolliseksi

uhraamaan kaikki voimani ja tarmoni heidän edukseen. Innolla ryhdyin minä työhön ja toimeen, ja tässä jokapäiväisen elämän hyörintänsä haihtui enin ikäväni, mutta tuo hyvästijättö-hetki ei waan haihtunut mielestäni. Semmoisena ous-tona kajastuksena kuvasteli se mielessäni ja tämä raskautti elämäni.

Noin kolme kuukautta oli kulunut siitä, kun Erkki lähti. Silloin tuli tieto tuosta onnettomasta haaksirikosta ja sen surullisista seurauksista. Niinkuin ukkonen olisi pilvettömältä taivaalta odottamatta iskenyt ruumiini lävitse, niin ankaran waikutuksen teki tämä sanoma minuun. Minä en itkenyt — minä huusin niin kauvan kun voimani riittivät. Sen perästä tulin niin voimattomaksi, etten kättäni woinut liikuttaa. En kyennyt hoitamaan lapsia, enkä mitään toimittamaan. Hyvät ihmiset näkivät toivottoman tilani ja he auttoivat minua paljon ensiaikoina.

„Onnettomuus ei tule yksin“ sanotaan ja sen tulin todeksi huomaamaan. Minä en ollut koko suruni ajalla edes muistanutkaan welkaa, joka nyt oli hartioilleni tullut. Mutta tuskin olin kynsilleni toipunut, kun jo senkin sain muistooni entisen suruni ja huoleni lisäksi.

Tuon lainan, minkä olimme tarwinneet huoneita rakentaisfamme, olimme saaneet tämän kylän rikkaimmalta mieheltä, ja oli se parintuhannen markan suuruinen. Heti kun tieto saapui mieheni tapaturmaisesta kuolemasta, pani hän saatavansa hakemukseen. Kyllä sen arwaatte, miltä tämä tuntui, tullessaan entisen murheeni lisäksi. Tuntui siltä kuin maa olisi revennyt altani ja nyt wasta tunsin kaikessa kauheudessaan, kuinka turvattomaksi ja onnettomaksi olin joutunut. Minä itkin ja rukoilin welkojaa niin paljon, että olisi luullut kivenkin siitä heltyvän. Minä pyysin häntä, ettei hän saattaisi minua lapsineni mierontielle näin suuren surun ja ahdistuksen aikana ja lupasin tehdä työtä yöt ja päivät

ja maksaa hänelle velkani. Kuitenkaan ei tämä mitään auttanut; hän sanoi vaan:

„Mitenkäpä sinä, kuuden lapsen äiti, voit työlläsi niin paljon ansaita, että voitit velkasi maksaa. Pois minun täytyy omani saada, silloin kuin sinulla on vielä jotakin ottamista.“

Jälestäpäin huomasin, että hänen väitöksensä oli oikea, sillä enpä itsekään tiennyt, mitenkä olisin voinut ainoankaan pennin työlläni ansaita, mutta tarttuuhan hukkuva oljenkorteenkin ja: „hätäisellä on monta ääntä.“

Minä koetin häbisäni yrittellä sinne ja tänne, hain uutta lainaa monestakin paikasta, mutta turhaan, sillä kukaan minulle uskalsi lainaa antaa.

Se katkera huutokauppa-päivä tuli, jolloin talo piti myödä. Minä en ymmärtänyt paljon mitään, niin huumaantuneena olin tuon ankaran ja monipuolisen surun käsisssä. Kaiken tuon pakun hämärän lävitse huomasin kuitenkin waistomaisesti, että velkojalla oli tarkoituksena saada talo itselleen siitä hinnasta, minkä olin hänelle velkaa, vaikka se maksoi meille viisituhatta markkaa, omaa työtämme lukuun-ottamatta.

Kun toimituksen piti alkaa, oli minulla kuitenkin sen verran ällä ja kykyä, että rupestin pyytelemään, ettei irtainta ensinnä myötäisi, sillä toivoin kartanon ainakin siihen määrään nousewan, jotta velka tulisi maksetuksi. Velkoja vastusti kowasti tätä pyyntöäni, väittäen, ettei muka sitä hylua löytyisi, joka tämmöisestä variksen pesästä maksaisi niin paljon kuin hänen saamisensa oli, ja sentähden olisi irtain ensinnä myötävä.

„Boihan irtaimen sittenkin jälestä päin myödä, jos ei kartano nouse siihen määrään asti, että se riittäisi welan maksuksi“, sanoi joku joukosta.

„Niinpä kylläkin. Myödään talo ensin; sittepähän näh-

dään“, sanoi toimitusmies, eikä ollut taallaankaan velkojan väittelystä.

Toimitus alkoi. Kymmenen kymmenestä, marffa markasta nosti velkoja hintaa muiden huutojen päälle. Hitaasti nousi hinta, sillä rikkaat eivät tarvinneet niin pientä taloa ja jotka sitä olivat tarvinneet, niillä ei ollut varoja.

Näin tavoin oli talon hinta nousta kikutellut tuhanteen yhdeksäänsataan viiteenkymmeneen marffaan, eikä se sitä tuntunut noussevan. Erään kaupungin työmiehen huuto oli viimeinen. Velkoja oli vihasa että oikein vapisi. Vihasa vapisevalla äänellä tenäsi hän, ettei hän nosta enään penniäkään ja antoi tiedoksi, että hänelle pitää heti paikalla maksaa huutosumma viimeiseen penniin saakka.

Toimitusmies ei hätäillyt vasaraan sa pudottamaan. Hän kehoitti vielä nostamaan hintaa ja sanoi talon kyllä kannattavan enemmänkin maksaa. Kun ei mitään kuitenkaan kuulunut, tarenteli hän lyömään vasaransa pöytään.

„Kaksituhatta marffaa ummelleen, nostakoon siitä sitten sen uskaltaa“, kuului silloin velkojan vihainen ääni.

Toimitusmies ei kiirehtinyt nytkään lyömään, kehoitti vaan vielä hintaa nostamaan. Kukaan ei uskaltanut enään hiiskua mitään ja niin jäi velkojan tarjous viimeiseksi. Toimitusmies rupefi päästelemään huudatusta, kertoen moniker-taan tarjotun hinnan.

„Ensimmäinen, toinen ja kolmas kerta“, viimeisteli toimitusmies, heilutellen vasaraan sa, pudottaakseen sen pöytään.

„Seis! Paljoonko talo on nousnut?“ kuului silloin väkijoukon takaa.

Kaikki kääntyivät sinne päin, josta ääni tuli ja silloin huomattiin, että tuon äänen päästäjä oli — Kättä-Nisto, eräs käsit“

„Minä tunnen hänet tarfoin — jatkakaa!“ sanoi matkustaja keskeyttäen.

„Sen parempihan sitten on, ettei minun tarvitse hänestä erikseen kertoa. Mutta misä te olette hänet tulleet tuntemaan, koska luullakseni ette ole tästä paikkakunnasta kotoisin?“ sanoi vaimo.

„Minä olen häntä tänään puhutellut omassa mökissään. Mutta älkäämme nyt sekoittako asiaa. — Kuinka sitten kävi?“ sanoi matkustaja.

„Niin. Kaksituhatta on vasta tarjottu talosta“, vastasi toimitusmies Niston kysymykseen.

„Ehkölmatta sataa“, äyhkäsi Nisto.

„Mitä se tuo Rättänenkin . . ? Ei hänestä tarvitse pitää mitään lufua — kerjäläisestä. Päättäkää wain huudatus äsköiselle minun huudolleni“, sanoi welkoja wihasta tiiluin filmin.

„En minä . . . Kyllä minun täytyy ottaa lufuun kaikki tarjoukset . . ; ehkä hän maksaa“, sanoi toimitusmies ja alkoi kertoa Niston tarjousta.

„Waiikapa waan Rättänenkin —. Huono ja kelwoton mies tosin olen, mutta kerjännyt en ole toki koskaan“, sanoi Nisto wähän loukkaantuneena.

„Kyllä se tuo Nisto“, kuului silloin useampi mutisewan.

„No, olkoon sitten kaksi tuhatta, sata ja yksi marffa, mutta nyt en enään nosta“, sanoi welkoja kähisten.

„Wiiji tuhatta“, sanoi Nisto ja minä näin, kuinka hänen kätkenneen kätensä tynkkä wawahteli.

„Tuhannen piruako tämä on? Millä luulet, kerjäläinen, maksawasi huutosi?“ sanoi welkoja ja hypähti pystyyn istualtaan, niinkuin käärmeen pistämänä.

„Nahalla tietysti“, sanoi Nisto kylmästi.

„Paljoonko hänen saamisensa leskeltä nousee?“ kysyi hän sitten lewollisesti, kääntyen toimitusmiehen puoleen, joka oli päättänyt huudattamisen, lyömällä talon Nistolle.

„Rahteentuhanteen, kahteensataan markkaan, kaswujen ja kalujen kanssa“, selitti toimitusmies.

„Sitäasti asteli Risto pöydän luo ja alkoi kaiwaa terweellä kädellänjä poweaa. Wiimein saatuuan lompakkonsa esille, luki hän siitä pöydälle kaksikymmentä kassi sadan markan seteliä.

„Woipi se kerjäläinenkin joskus olla tiellä, ettei wäköwäkijien hikeä aina saada syödä“, mutisi Risto rahoja lufiessaan.

Wihasta hehtuen tuli kylän rikkain mies rahojaan pöydän nurkalta kokuilemaan. Hänellä oli ollut hywä apaja taas heitetynä, ja hän iloitsi jo siitä, mutta tällä kerralla oli se ilo lyhyt.

„Ei se huuto ole näillä rahoilla maksettu“, sanoi welkoja Ristolle ylwästellen.

„Kunhan olette saaneet mitä teille tulee, niin woitte olla waiti —. Lopputili on minun tehtävä leskelle, eikä teille — —. Kyllä aina muiden ihmisten kanssa sopii“, sanoi Risto.

Suutokauppa loppui siihen ja wäki alkoi hajaantua. Risto ei puhunut minulle sen enempää, waan lähti mennä weiwaamaan pois. Hän oli ehättänyt joutuakseen ajoissa perille mutta huonon kulkunsa tähden oli hän wähällä myöhästynä. Hän astui huoneeseen muiden taa juuri siinä tuokiossa, jolloin toimitusmies oli talon lyömäisillään welkojalle, ja niin kerkesi hän kuitentim parhaaseen aikaan.

Minä en tiennyt, oliko se hywä wai paha, kun tuon huutokaupan noin käwi, niin olivat ajatukseni hajallaan. Wihdoin käsitin kuitentim sen werran, että tuo rikas mies sai nyt omanja ja ettei hän woi enään mitään wahinkoa minulle tehdä, eikä ajaa minua lapsineni pois huoneestani. Sen myös älysin, että irtain jäi myömättä ja se lohduitti minua paljon, sillä tiesinhän sen olewan omaani, jota paitisi en woisi päät-

wääkään toimeen tulla. Niston suhteista en ymmärtänyt yhtään mitään. Olinko hänelle maksamisessa, waifo häneltä saamisessa, se waan ei mahtunut päähäni; sen waan tiesin, että hän se talon huusi ja maksoi rikkaan miehen saatawan.

Olin kowin uuvuksissa ja wäsynyt sekä sielun että ruumiin puolesta. Ankarat mielenliikutukset ja päivän ponnistukset olivat kaiten tämän waikuttaneet. Illan tultua laskeusin polwilleni ja kiitin Jumalaa, että Hän oli asiat niin toimittanut, että vielä tämän yötä sain lapsineni maata oman katon alla. Minä rukoilin Häneltä woimaa ja apua kantaamaan raskasta kuormaani ja uskoin kaitfi huoleni ja suruni Hänen haltuunsa: Tämä kewensi paljon sydäntäni; minä suljin owet ja panin lasteni kanssa maata, enkä ole koskaan lewollisempaa yötä nukkunut kuin silloin.

Parin päivän perästä tuli Nisto meille. Istuttuaan alkoi hän puhua.

„Te olitte huutokauppapäivänä niin kowin rasitettu, etten woinut ruweta kanssanne mitään puhelemaan“, aloit teli hän.

„Se on hywinkin totta“, wastasin minä.

„Sen kyllä huomasin, mutta woisitteko nyt keskustella?“

„Kyllä,“ koin sanoa.

„Minun käwi kowin jäälikjeni, kun tuon nylkyrin käsiin jouduitte. Minä kyllä kokemuksestani tiedän, minkälainen hänen käsissänsä on olla. Tämän wooksi tulin huutokauppaan, ettei hän saisi kaitkea omaisuuttanne nylkeä.

Mutta asialla on toinenkin puoli. Tämä talo on nyt minun ja minä olisin tästä teille vielä maksawa liki kolme tuhatta markkaa. Mutta sekin on liian wähä, enkä minä tah toisi teidän wahinkoanne. Minä olen huomannut, että te olette työteliäs ja toimellinen ihminen. Sen wooksi ei olisi mitään mahdoton, että woisitte wähitellen maksella minulle welkaanne, sillä kyllä semmoista on tapahtunut. Minä an-

nan teille semmoisen ehdon, että saatte sillä tavalla lunastaa talonne takaisin.

Mutta minulla on vielä toinenkin ehto, joka on kovem-
paa laatua. Teidän täytyy hankkia itsellenne toinen, halvempi
majapaikka, ja minä otan tämän talon haltuuni. Rahoja en
kuitenkaan teille maksa, sillä ahdistukseksenne voisitte kuluttaa
niitä. — Suostutteko näihin ehtoihin?" selitteli Risto.

„Voi kuinka hyvä te olette —. Minä suostun waikka
mihin“, koin sanoa.

„No, sitten on hyvä“, sanoi Risto ja lähti pois.

Seti huomenna lähdin minä hakemaan toista, pienem-
pää ja halvempaa majapaikkaa. Semmoisen löysinkin wih-
doin ja wuokrasin sen halvasta maksusta. Huone oli pieni
ja jotenkin rapistunut, mutta lämmin se oli ja sen pidin suu-
rena etuna.

Niin pian kuin suinkin kerkesin, muutin lapsineni tuo-
hon pieneen, aiwan kaupungin takalaidassa olemaan majaan.
Waikkealta tuntui erkaneminen omista uusista, siisteistä ja wäl-
jistä huoneista ja meneminen pieneen lahohöffeeliin aiwan kau-
pungin laidassa, mutta mikäpä muu keino autti, kun Risto
niin tahtoi, ja sen tiesin, että hän tarfoitti minun hyvääni,
waikken kaikkia hänen tarfoitukseksiansa ymmärtänyt.

Seti kun olimme huoneistamme muuttaneet pois, otti
Risto niihin kaksi perhettä wuokralle asumaan, sillä niissä oli
kyllin tilaa molemmille.

Ei ollut helpot hetket tuossa toisessa asumuksessa elä-
mää alotellesakaan. Vanhimman lapsemme selkään oli jo
kauwan kaswattanut kuppaa ja se paheni pahenemistaan, waikka
se oli myötäänsä lääkärin hoidossa. Nyt ilmestyi poikaan
toinenkin yhtä paha ja auttamaton tauti, rupeesi, näette, oi-
keaa ronkkaa ajamaan ja särkemään. Linoilla penneilläni
koin hankkia nytkin lääkärin apua, mutta eipä siitä ollut mi-
tään apua, sillä ronkka yhä waan paheni ja viimein puhkesi

se märkiä juoksemaan. Jhä vielä nytkin on se auki, ja jalka on kuiwettunut hienoksi kuin niisivarpa ja on paljon lyhempi toista. Raukka ei pääse selkänsä tiestä mihinkään — — se raukka.

Miin. Voi mitä tuskia hän onkaan saanut kärsiä, poika raista. Voi kuinka mielelläni olisin antanut puolen henges-täni, jos waan olisin sillä woinut hänen tuskiansa lievittää, mutta eipä siitä olisi mitään apua ollut.

Tämmöiseen kurjuuteen ja ahdingoon joutuneena, lisäsi tämä paljon ensimmältä minun kuormaani. Monasti sain har-taasti ajatella, millä tavalla woisin päivän päähän päästä. Entisiä waroja ei ollut ja työni ei riittänyt vähäisiinkään tarpeisimme, waikka koin ansaita minkä woimani vähänkin myöten antoivat. Ei ollut yöllä ei päivällä lepoa, sillä päi-wät koin tehdä työtä ja yön hoitaa sairasta poikaani ja muita lapsiani. Usein olin niin uuvuksissa että päätä huimasi ja korwat suhisi niin kummallisesti; semmoisissa tilaisuuksissa en ollut woida pystysyä pysyä, waan menin yhtenä tollona sei-nästä seinään. — Olen uneuttanut mainita, että olin awuk-seni ottanut keskenkaswuisen tyttösen, päästäkseni paremmin työhön.

Kummalta tuntui elämä. Usein muistui mieleeni Riis-ton sanat, että saisin lunastaa talomme takaisin, jos waan woisin. Tämä oli ainoa hyvä tieto silloisessa elämässäni, mutta kuinka minä woisin? Mistä ja mitenkä woisin ansaita ja saada yhdenkään markan, joka liikeneisi talomme takaisin lunastamiseen? Siinä oliwat kysymykset, mitkä antoivat pal-jon työtä ja usein mietin niitä niin paljon, että päätäni al-koi pyörtää. Jospa olisi edes semmoista pysyväistä työtä, josta saisi rahan päästyään, woisi silloin jotakin toivoa, mutta sitäkään ei ollut kuin silloin tällöin, mietin minä itsensäni.

Eräänä kertana waiwasin itseäni taasenkin näillä miet-teillä ja ajatufilla. Silloin juohtui mieleeni, että meillä oli

paljon mieswainajani hyviä waatteita, joita emme koskaan woi hyväksemme käyttää muutoin kuin myömillä. Tämä oli mielestäni onnellinen keksintö, ja heti rupefin myöskentelemään tuota meille tarpeetonta kalua. Ja kun hyviä waatteita oli runsaasti, sain minä niillä kokoon nätin rahasumman.

Tällä ei vielä pitkälle päästy, mutta yksi keksintö synnyttää toisen. Meillä oli paljon hyviä huonekaluja, jotka mieswainajani oli tehnyt. Me emme tarwinneet niitä nykyisessä pienessä asunnossamme kuin vähäisen osan, ja kaikki liiat kalut olivat entisen kotimme ylisillä joutilaina ja mitään hyödyttämättä. Miksen woi näitä myöä, niinkuin waatteitakin, sillä owathan nämät meille nykyään aiwan tarpeettomia ja jos niitä vielä joskus tarwitseisikin, woimmehan niitä saada, jos warat riittävät, ajattelin minä. Ditis rupefin niitäkin kaupittelemaan ja kun ne olivat hyviä kaluja, käwiwät ne pian kaupaksi.

Tällä tawalla sain kokoon useampia satoja markkoja ja tämä oli minusta paljon. Tarjosin niitä Nistolle talon lunnastuksen lyhennykseksi, mutta ei hän ottanut niitä vastaan.

„Pitäkää näitä rahoja pääomananne ja koettakaa kurtuttaa niitä. Jos nyt nämät antaisitte pois, niin ei teille jäisi mitään mahdollisuutta saada waroja, sillä työllänne ansaitsemat rowot tarwitsette kyllä elääksenne“, sanoi hän.

„Mitenkypä minä niitä kurtuttaisin?“ sanoin minä.

„Woisittehan ostaa wiljaa, käntättää jauhoiksi, leipoa ja myöä; sopisi myös tehdä maltaita, panna olutta ja sitäkin myöä“, opasti hän.

Tämä neuwo tuntui mielestäni warfin järkewältä ja paikalla ryhdyin minä puuhaan. Minä ostin wiljaa, jauhatin, leiwoin, tein maltaita, panin olutta ja rupefin niitä myömään. Kun ihmiset oppiwat saamaan hyvää leipää ja sah tia, käwi kauppa hywin. Taloudellinen tilamme parani silminnähtävästi, mutta kun vuoden päästä tein tiliä tu-

loista ja menoista, oli kaikki vuoden waiwat menneet elämi-
seen ja huoneen vuokraan, eikä welan eteen jäänyt penniäkään.

Tämä keino ei kelpaa, sillä tällä tavalla en koskaan
saa omaa kattoa päämme päälle, täytyy keksiä joku muu keino
lisäksi, mietin minä.

Minä olin pienuudesta pitäin tottunut maantööhön.
Kun olisi oma pelto, josta saisi wiljaa, ettei kaikki olisi os-
tossa, niin ehkä sitten saisin jotakin säästöön, mutta mistä ja
millä saisin oman pellon, aprikoitsin minä yhä edelleen.

Kulkiesfani olin huomannut, että kaupungin maalla on
hyvää, lihawaa ja kivetöntä peltomaata, ja tähän kiintyi nyt
ajatusfeni. Minä rupefiin pyytelemään, että kaupunki antaisi
sitä minun wiljeltäväkseni. Ensin naurettiin ja pilkattiin
minun puuhiani. „Alkka rupeaisi maata raiwaamaan ja wil-
jelemään. — Raikkea sitä kuulee!“ sanottiin, mutta minä en
heittänyt toivoani enkä puuhaani. Wihdoin antoi Maistraati
minulle koetteeksi palasen maata wisseillä ehdoilla.

Nyt tuli toiset tuumat. Koko ensimmäisen kesän olin
kuokka ja lapio kädesä, ja syksyllä oli minulla hyvä pala-
nen kylwettynä rukiisen. Wuosi elettiin tuolla pienellä kau-
pankittamisella, johon minulla oli talwella tyllin aikaa.
Seuraawan kesän olin taasentkin pellon teossa, mutta syksyllä
sain pellostani jo kymmenen tynnyriä rukiita kuin herneitä.
Woi kuinka rikas olin nyt mielestäni. Wilja oli seuraawana
wuonna hywisä hinnoissa, niin että ruistynnyri maksoi kol-
fikymmentä wiisi markkaa. Kun nyt vuoden päästä tarkas-
telin, oliko mitään vuoden tarpeista säästöön jäänyt, huoma-
fin, että säästöä oli kolfsataa wiisikymmentä markkaa.

Tämä hawainto loi minuun toivoa ja luottamufella
aloin minä tehdä työtä, eikä se ole hukkaan mennyt. Sillä
tavalla olen jatkanut aina näihin aikoihin saakka“, kertoeli
waimo.

„Ja kaikkiko tämä pelto on teidän tekemäänne?“ kysyi matkustaja.

„Joka kipunee mitä tässä aidan sisälläkin on, mutta minun tekemiäni kotoja on paljon tuolla aidan takanaakin,“ sanoi waimo.

„Tuollako, missä eläimet kävelevät laitumella?“

„Niin.“

„Kuinka te kotojanne olette aidan taa heittäneet, eivätkö kaswa enään?“

„Kyllä, mutta minä olen maan saanut wiljelläkseni sillä ehdolla, että saan ottaa siitä neljä wiljaa ja sitten jääpi se kaupungin karjanlaitumeksi“, selitti waimo.

„Eikö se ole liian lyhyt wiljelys-aika?“ kysyi matkustaja.

„Ei se ole. Maa on lihawaa, wäkewä muha päällä ja hywä sawi ojanpohjissa; kaswaa ilman lannoittamatta wiljaa maan täydeltä —; eikähän ole mitään muuta menoa“, tuumaili waimo.

„Oletteko kaupungissa syntynytkin?“

„En ole; olen kotoisin K—n pitäjästä Suupohjan maalta.“

„Suupohjan maalta! Kuinka sitten olette tänne joutuneet?“

„Niinkuin moni muukin joutuu pois kotipaikoiltaan. . . . Satuun käymään tässä kaupungissa, näimme toisemme ja menimme naimisiin. — Siinä se sitten oli.“

„Ja niin te yksinäisenä waimoihmisenä elätätte semmoisen lapsijoukon muiden awutta?“

„Niinhän tuota toki.“

„Ettekö saaneet silloinkaan köyhäin apua, kun oli kaikkien ahtaimmat ajat?“ kysyi matkustaja.

„Köyhäin apuako?“ sanoi waimo säikähtäen. „Eihän toki, Jumalan tähden. Ennen olisin tehnyt työtä henkeen

asti, ennenkuin olisin alennut niin kirkkasti, että olisin tahtonut köyhäin apua — —. Ei toki, ei toki", jatkoi hän siten itseensä luottavasti.

„Ja teillä on oma talo nyt, niinhän muistelen teidän äsken sanoneen?“

„Onhan se . . . ; oma entinen talo.“

„Myös Nistolle maksettu, eikö niin?“

„Kyllä se totta on; hän ei enään welo mitään.“

„Kuinka se kävi — miten oli lopputili?“

„Sitätehden kuin sain peltoa raiwatuksi, sitätehden karttui warallisuuskin vuosi vuodelta. Kun sain kokoon puoli-toista tuhatta markkaa, wein ne Nistolle. Hän hämmästyi niin, ettei toviin aikaan woinut puhua mitään.

„Minä en olisi woinut uskoa, että te näin pian saitte näin paljon rahoja kokoon. Luottamusta kyllä on minulla teihin ollut, mutta tämä menee mahdottomiin. Minun käytökseni teitä kohtaan tuntui mielestänne ehkä kovalta, kun ajoin teidät pois omista huoneistanne, mutta teidän hywäänne kuitenkin tarkoitin, nyt woin sen tarkemmin selittää. Minä olen saanut huoneistanne vuokraa vuosittain kaksisataa markkaa ja minun welfani kaswu wiiden jälkeen sadalta ei tee enempää kuin sata kymmenen markkaa. Pää-oman lyhennykseksi on siis huonetten vuokrasta joka vuosi jäänyt yhdeksänkymmentä markkaa. Kun pää-oma on jokavuosi lyhennyt, on kaswukin lyhennyt ja nyt ette ole minulle enään näinkään paljon welfaa. Te saatte tuomista rahoistanne takaisin neljäkymmentä markkaa ja sitten olemme kuitit. Alkujaan olisin tarkoituskeni semmoinen, että tällä tawalla kuoletan wähitellen koko welan ja annan sitten talon teille takaisin. Kumminkin olisi se keino wotänyt pitkälle, mutta nythän on hywä, kuin asia näin suffelaan kävi. Nyt ymmärrätte, minkä wuoksi teidät talostanne pois häädin ja toiwon että sen minulle anteeski

annatte. Talo on nyt teidän ja parin viikon päästä saatte siihen muuttaa asumaan, sillä silloin on muutto-aika."

Niin puheli Risto.

Nyt tuli minun vuoroni hämmästyä. Olin otaksunut, että welka oli jo vähintään kasonnut kolmeentuhanteen markkaan. Rehellisenä miehenä olin kyllä Ristoa aina pitänyt, mutta en osannut aavistaakaan, että hän on niin jalosti meidän eduksemme toiminnut. Sen kyllä tiesin, että hän huoneet wuokrasi, mutta sitä en tiennyt, paljonko hän niistä sai wuokraa, ja waikapa paljonkin olisi saanut, mitäpä minun siihen tuli, sillä olihan hänellä oikeus ne hyväkseen käyttää.

Kyynel filmisä kiittelin ja kostelin minä häntä ja nyt wasta täydellisesti tunsin, kuinka hyvän työn hän meille oli tehnyt.

„Minun sydämelleni käwi teidän moninkertainen surunne, hätänne ja ahdistuksenne. Minä itse kyllitellen olen saanut kokea samanlaista ja tiedän miltä se maistaa“, sanoi hän wärähtelwällä äänellä ja hänen katkenneen kätensä tynkkä taasenkin wärähteli; niin se tekee aina, kun häntä kohtaa joku asia, joka koskee hänen sydämellensä“, selitteli waimo.

Näin haastellessa oli aika paljon kulunut. Aurinko oli jo laskenut ja wieraat hankkiwat lähtemään.

„Ettekö tekin lähde pois, pääsette meidän kyydillämme kaupunkiin?“ sanoi matkustaja waimolle.

„En minä vielä lähde — minä en malta . . . Nyt on niin tyyni ilma polttaa noita kanto- ja risukokoja; maakin on siksi tuore viimeisen sateen ja kewäimentkin tuoreuden wuoksi, ettei ole pelkoa maan palamisesta“, sanoi waimo.

„Ettekö ensinkään polta peltojanne?“

„En vähääkään; sehän olisikin ajattelemattomasti tehty, sillä silloinhan polttaisin walmista omaisuuttani“, arweli waimo.

„Antakaa anteeksi, kun olemme kuluttaneet teidän aikaanne! Nyt saatte meidän wuoksemme tehdä työtänne koko

yön", sanoi matkustaja.

"Ei se tee mitään. Yöllä on parempi polttaa kuin päivällä; lepään sitten huomenna — — eiköpähän nyt pimeä haittaa. Du ollut niin hupainen kanssanne keskustella, sillä entinen elämäni aukesi eleeni kuin elävä kirja", sanoi vaimo.

Sydämelliset hyvästit sanottuansa lähtivät matkustajat pois.

IV.

Ylemmillä asteilla.

„Nyt meillä ei ole yhtään kiirettä, annetaan hevosen vaan kävellä“, sanoi matkustaja kyytimiehelle, hevosen kävellä jurpotellessa.

„Tulee kowin yö, ennenkuin ehdimme kaupunkiin“, vastasi kyytimies.

„Jöhän nytkin on ja yhtähän se meille on, tulemmeko sinne tuntia waremmin tai myöhemmin. Minä tahtoisin ihailia näitä Pohjolan valoisia öitä“, sanoi matkustaja.

„No, samanpa tuo tekee“, sanoi kyytimies ja alkoi wihellellä jotakin mielilauluaan.

Seurasi towi äänettömyyttä.

„Mitä te piditte tuosta waimosta?“ kysyi kyytimies äkkiä.

„Jhmeen paljon. Häntä kannattaa siweellinen ja uskonnollinen woima, ja tämä woima on kohottanut hänet monta muuta korkeammalle. Hän kelpaisi esikuwaksi monelle ihmiselle, sekä miehille että waimoille“, sanoi matkustaja.

„Älkää muuta älkääkää toista . . . Eikö sitten kelpaisi . . . ? Ajatelkaas! Waimo-ihminen elättää kuusi lasta, joista wanhin ei ijänsään ole wuoteesta päässyt ylös . . . ja komiastipa elättääkin. Siihen sitten vielä päälliseksi maksaa semmoisen welan —. Se on jo jotakin. Hänellä on nyt komea talo, ei kenellekään pennin welkaa; wiljaa on säästösfä moneksi wuodeksi — mitäs puuttuu, waikei ole kuin waimoinen henki? — — — Dieinhän minä, että te pidätte hänestä“,

puhkesi kyytimies puhumaan; tuntuipa siltä kuin koko vaimon hyvyys olisi ollut hänen ansionsa.

„Dikeasja olette“, sanoi matkustaja ja waipui taas mietteisinsä.

Kyytimies rupeesi taasenkin wihestelemään, mutta towin päästä rupeesi hän nuokkumaan ja nukkui viimein.

Yksinään mietiskeli nyt matkustaja yön hiljaisuudessa. Ei kuulunut muuta kun käwellä löstostelewän hevosen karioiden lapsi ja kärrynratasten ritinä hiekoitetulla tiellä, sillä linnutkin pitivät yösydäntä ja olivat lakanneet laulamasta; ainoastaan jonkun juoksijan puron sorina säesti silloin tällöin noita yksitoikkoisia säweleitä.

„Kaupunki näkyy jo“, sanoi matkustaja ja nyhjäsi kyytimiestä.

„Jopahan, näen mä“, sanoi kyytimies oikaisten itsensä, kohentaen lakkiansa ja pyyhkien takkinsa hihalla kuorsaamisesta waahtoontuneita suupieliään.

„En ole tullut kysyneeksi kotipaikkaanne?“ sanoi matkustaja.

„Täältähän tuota olen kaupungista“, sanoi kyytimies hautotellen.

„Kestikiewarista?“

„Ei kuin pikku talosta.“

„Sittähän te tiedätte mihin täällä on paras mennä?“

„Tiedän Eikähän sitä kestikiewarissa — —

Saaih.“

Kello oli kaksi yöllä, kun he tulivat kaupunkiin. Niinkuin pikkukaupungeissa tavallisesti on, ei laitakaupungeissa näkynyt hengenhuokua, sillä ihmiset nukkuiwat parhaaltansa maakeinta aamuuntansa. Mutta keskemmällä kaupunkia tulla teppäsi rannasta päin heitä vastaan jalkajin melkoinen parwi herrasmiehiä. Useat heistä käweli käfikädesä ja heidän as-

tuntansa oli jotenkain warma. He menivät matkustajain ohimitään sanomatta, katsoa wilkasiwat waan heihin.

Tuskin oliwat nämät näkymättömiin menneet, poiketen toiselle kadulle, kun matkustajia vastaan alkoi tulla toista maata. Heitä kohden ajaa wiletti nyt täyttä wauhtia hewosella tulijoita. Hewonen hyppäsi niin rajusti, että oikein hiriwitti, semminkin näin yösena aikana, jolloin kuitenkkin on jonkunmoista hämää, waikka yöt owatkin waloisat. Tuli kiihinä hewosen kawioista, lyödesään kengitettyjä jalkojaan katukiviä vastaan ja kessien rattaistakin tuiskahteli silloin tällöin säkeniä. Kessien taka-istuimella istui ajaja, ohjaten wirmaa hewosta. Kaksi herrasmiestä istui rinnan kessiseisä, retkahdellen, milloin toisiansa vastaan, kulloin taas päinwastoin. Tawasta rötkähtiwät he niin sywälle eteenpäin, että luuli heidät putoawan nurin-niskoin kessien keulan ylitse hewosen jalkoihin. Wäliin taas saiwat he taapäin semmoisen suonenwedon tapaisen ponnahduksen, että pelkäsi heidät, sääret wirweliä huutaen, takaperoista häränpylyä heittäen lentävän kyytimiehen ylitse päälleen kiviä katuun. Oli miehissä notkeutta, ja jospa lienee ollut lämpöäkin.

Matkustajat kokiwat wäistää heitä ja niin päästiin onnellisesti toisiansa ohitse.

Samassa tuli vastaan jalkamies-pari. He käweliwät niin tarkkaan koko tuon leweän kadun, että tuskin siihen jäi ainuttakaan neliöjalkaa, jota he eiwät olisi tallustelleet. Eipä kadun leweyskään kenties olisi heidän kulkeakseen riittänyt, jolleiwat rakennukset katuwierellä olisi heitä estäneet laweampaa alaa tieksensä ottamasta. Tähän arweluun tuli siitä, kun ystäwykset yhtenäin törmäsivät rakennusten seiniin kopti, milloin yhdellä, kulloin toisella puolella katua. Tuossa rynnäkössä käwi wälillä niin nolosti, että seinä potkasi heitä niin lujasti vastaan, jotta he kiuwahtiwat seljällensä kuin torakat, niin että tallukat wiuhahtiwat taiwasta kohden. — Toinen heistä oli

pitkä ja hienosäärinen, hännystafissa olewa herra. Hän lie-
nee pitänyt katukivistä parempaa huolta kuin tukewampi kump-
paninsa, koska hän yht'äkkiä rupesti niitä suutelemaan. Tämä
käwi niin kiireesti ja suurella wauhilla, että hän huilasi sen
woimasta hyvän matkan watsastaan eteen päin. Siitä ylös-
noustuansa oli hyvä palanen poisja hänen — nenänsä päästä.
Tämä ei tajnut olla mikään surettawa wahinko, sillä sitä ennen
oli hänen nokkansa tawattoman pystö ja teräwä, mutta nyt oli
se tasaantunut jotenkin suhteelliseksi. Kuitenkaan ei hän tain-
nut pitää koko nokan lyhennyksestä, sillä hän kiroili julmasti
ja tapaili nokkaa fouraansa, mutta se riwattu heilui niin hir-
muisesti, ettei hän saanut sitä kiinni.

Knyttimies ei woinut olla seisauttamatta hewosta katso-
akseen noiden herrojen waiwaloista matkaa.

„Mi—mitä te mou—mou—kat si—siinä ka—ka katse-
lette ihmisiä?“ sommerteli tuo nenänsä tasannut.

„Aja pois!“ janoi matkustaja kärsimättömästi.

He lähtiwät.

„Kaikki ihmisetkö tässä kaupungissa owat juowuttisja?“
kysyi matkustaja.

„Ei toki kaikki. Siwäthän nuot ensimmäisetkään kowin
pahasti Silen tuli ensimmäinen höyrylaiwa tänä kesänä
kaupunkiin ja herrat owat olleet siellä juomasja; sieltä ne waa-
rit nyt palailewat — kas taas tuolla!“ janoi knyttimies, osoit-
taen erästä katua kohden.

Sieltä tuli toinen pari jalkamiehiä. He oliwat liha-
wia ja parrakkaita miehiä, niin toinen kuin kumpainenkin.
Käsitkaulassa tulla löttöstelivät he ja kummallakin oli keppi
kädesjä. Tawasta heistä toinen lötkähti pitkällensä kadulle ja
wälistä he taasen molemmin lytkähtiwät yhteen nippuun; olipa
siinä silloin kokonainen läjä. Kun kaaduttiin yhdesjä nipussa,
mängittiin miestuumasta ylös, mutta sortuiko heistä waan toi-
nen, oli aina pystöön jäänyt walmis kowaonnista auttamaan.

— Selvästi näki, että he työssä ja totuudessa kokiivat toinen toisensa kuormaa kantaa.

Nyt tuli juuri kadunristeys, johon heidän piti kääntyä. Siinä oli pytinki korkealla kiviäjalalla ja kiviäjalca oli wasta rapattu hywin karkeaksi, niinkuin kaupungeissa on usein tapana tehdä. Tämän siwua lähtiwät ystäwykset astelemaan. Nyt sattui niin, että toiselta putosi keppi kiviäjalan wiereen. Mikäpä muu siinä oli neuwona kuin täytyi ruweta sitä ylös wuowaamaan. Mutta sepä ei ollutkaan niin helppo tehtävä kuin puustakatsoja luulisi. Sillä kun hän suuren watsansa päälle koetti sujuttaa itseänsä, niinkuin paininpuulle, teki watsa pahaa wastusta ja pääkin lienee ollut liian raskas. Siinä hän kiikkui kuin puntarin nenässä ja käsi ei waan ylöttynyt keppiin, waikka kuinkaakin olisi kurkoittanut. Wihdoin teki hän wäkiponnistuksen, mutta sillä pahalla seurauksella, että päänpuoli woitti, jalat kirposiwat maasta ja samassa putkasi hän paljaan päälakensa kiviäjalkaan semmoisella woimalla, että luuli kiviäjalan puhkeuwan sisään.

Woi kowa-onni sentään! Tuon munkkimoisen pääläen repi karkea rappinki niin ristirastiin, että se oli melkein yhtä monessa kairassa kuin nahkiaismersta ja weri kähisi siitä joka paikasta kuin siivilästä. Kuitenkaan ei sitä kowin paljon werta tullut, mutta yleensä sitä waan walui. Koetettiin haakea haawaa, mutta sitä ei löytynyt missään ja kuitenkin oli se kaikfiialla, sillä päälaki oli yhtenä mömmönä.

Keppi se makasi rauhallisesti kiviäjalan wierustalla ja ikäänkuin ilkkuen oli se olewinaan aiwan tietämätön koko omistajansa ja muiden hädestä. Ja sen omistaja se laskeutui tyhneesti kepin wiereen rauhallisesti lepäämään. Oli niinkuin hän olisi halunnut kepin luo, kun keppi ei tullut hänen luokse, ja niin he olivat taasenkin hywät ystäwät, kuten ennenkin.

Ystäwä koetti toweriaan ylös auttaa, mutta se oli mahdoton. Hän koetti häntä nostaa, wenyttää ja wanuttaa, mutta

siinä pysyi toweri, rui kuttaen furkeasti. Matkustajat eivät voineet olla säälimättä tuota kowan onnen saanutta. He astuivat kärryistä alas ja sitten koetettiin miehisjä wääntää ylös pulman kohtaamaa, mutta kaikki oli turhaa, sillä hän pysyi kun pysyikin siinä; eikä mikään ihmiswoima näkynyt woivan häntä auttaa, sillä hän ei waan ottanut jalwoillensa.

„Kylle teiden teyty auttan teme herran. Ottan hewonen ja wiian kotia; mine maksja teile hywä juomaraha“, sanoi fortuneen armelias ystäwä matkustajille.

Waikka tämä olikin wastenmielistä, täytyi matkustajain kuitenkin, samaritanuksen kannalta katsoen, tämä pyyntö täyttää, waikkeiwat he sitä herran sanojen mukaan ymmärtäneet.

Matkustajat noutuwat hewosen ja sitten he kolmikannassa wäänsiwät kowa-onnisen sauwoinensa kärryihin.

Kun tuo seinään päänsä pufannut herra oli kotiin saattettu ja „sisälle“ wiety, aukaisi hänen jalomielinen ystäwänsä pörssiänsä, tirkisteli kauwan sen sisälle, walikoitsi ja haeskeli sieltä. Wihdoin löysi hän esittäwänsä.

„Tuossa sine saa“, sanoi hän sitten ja ojensi kyytimiehelle kymmenenpennin lantin.

Kyytimies ei ottanut sitä.

„Mite? Tahtoko sine hewyttömempä vielä enempi? Se on liikapaljo sekä; wiisi pennin olisiwat rekkennyt, sillä eipe matkat ollu pitemmet“, sanoi tuo lähimmäisensä eduksi uhraawainen herra.

„Eipä taida vielä konkursi aiwan lähellä olla, koska on noin kiffas — — —. Senkin häwyttömät“, mutisi kyytimies.

Kun he tästä lähtiwät, tulla kopitti satamasta päin eräs herra, jolla oli puujalka. Hänen jalkansa oli aikoinaan reidestä poikki leikattu, jonka wuoksi tuo pakku reiden tynkkä oli pistetty puujalan yläpäässä olewaan tiulumoiseen torween;

muutoin oli se hihnoilla kiinnitetty miehen runkoon, jonka vuoksi ei sitä tarvinnut käsin kiinni pidellä.

Hän oli ehkä paras kävelijä kaitista noista edellisistä höyrylaidalta tulijoista. Hän tulla kapitti aika kyytiä, mutta oli kuitenkin sen verran winossa, että tarvitsi koko käytävän (trotoarin) leveyden kävellessään.

Nyt oli sattunut niin, että saman kadun varrella oli eräs katulyhdyn tolppa lahonut ja kaatunut kumoon. Silisenä päivänä oli tolppa korjattu pois ja maahan jäänyt tyvi nostettu maasta ylös. Täten jäi siihen syvä ja kaitainen reikä. Tämä oli yöksi jäänyt peittämättä, siinä uskossa kai, ettei suinkaan kukaan siihen yöllä astuisi, semminkään kuin tavallinen jalka ei siihen mahtuisikaan.

„Hän on kauppias Korppeliini, joka tuolta tulee“, sanoi kyytimies.

Samassa tuokiossa kaatua mäskästi puujalka herra ylösuppuraisiansa ja ilkeä rusahdus kuului. Hän oli astua pötkännyt puujalkansa tuohon tolpan reikään ja siitä tuo kuperkeikka. Siinä rymäkässä meni hänen puujalkansa poikki ja hän ei päässyt paikalta päkähtämään.

Matkustajat, jotka eivät tienneet koko tolpan reiästä niin mitään, hämmästyivät kowin ja viensivät apuun.

„Kuule sinä Melktele (Mälkkälä)! Mene sinä minun rouvani tykö ja keske hene anta minulle toine jalka, ette mine pesse teste pois“. sanoi Korppeliini kyytimiehille, sillä hän tunsi hänet.

„Minä olen kyytissä, niinkuin näette; sitä paitsi on minun hankala mennä sinne yöllä kolistelemaan“, sanoi kyytimies.

„No otta sine sitte minu kärry ja wie koti“, pyyteli hän vielä.

„Taitaisitte antaa kymmenen penniä, niinkuin Härkän-terikin kun hänetkin kotiinsa raijasin, ja mihinkäs sitten kyyti

joutuu?" sanoi kyytimies, nähtävästi tuskaantuneena äsköisestä huonosta tienestistään.

„No mine anta marffa sinulle, kun sine wie minun“, sanoi Korppeliini.

„Mitä tuo toinen herra sanonee?“ sanoi kyytimies ja katsoi kysyvästi matkustajaa filmiin.

„Minä odotan tässä niin kauvan“, sanoi matkustaja. Kyytimies lähti viemään.

Kestifikewarin pihalla oli tyhjät kessit. Niissä oli istumassa eräs herra. Hänellä ei ollut lakkaa päässä ja toisessa kädessä vaan oli hansikka.

Kun matkustajat ajoivat kartanoon, istui hän pää riipukissa, eikä näyttänyt tietävän mistään; matkustajain liikkeestä tulleesta kolinasta hawahtui hän ja rupefi töllistelemään ympärillensä.

„Hewonen aisoihin! Kuuletteko te senkin kuhmurit“, ähkyi herra matkustajat huomattuaan.

„Mitä herra sanoo?“ kysyi kyytimies.

„Mitäkö sanoo? — Bai niin! Hewonen aisoihin sanon minä, ja heti — —. Kuinka kauvan minun täytyy tässä huutaa ja odottaa? — — taikka mi—minä wa—litan . . . kyllä, kyllä minä näytän — —. No tämänhän ny—nyt kestifikewari on!“ höpösi ja tiuskui herra.

„Mihin herra sitten matkustaa?“ kysyi kyytimies.

„Mihinkäkö? — Häh? Ko—kotia minä menen . . . o—omaan kaupunkiin — —; e—en rupea olemaan tu—tuntiaakaan tässä wi—wiheliäisessä kaupunki-rähjässä. Mi—niin teen — —. Kuulitko — hewonen ja sukkelaan!“ toimitti herra.

„No mutta kotikaupungisjahan te nyt olette, kestifikewarin kartanolla ja kotinne on aivan lähellä, kolmas portti tästä“, sanoi kyytimies, joka tunsi tuon kyytiä haluawaisen herran.

„Mi—minä, minä, minä e—en tietäisi, minä. Tä-

—tämä ei o—ole ko—koti kaupunki, eikä tämä ole ni—niin päinkään, ja—ja kuinka hiton la—lailla minä tänne o—olen joutunutkin, — si—sitä en saa pä—päähäni — —. Hevosta, he—hevosta“, höpösi tuo mielestään toisesta kaupungista olewa herra.

Viimeiseltä sai hän waan heikolla äänellä sanansa sanotuksi, sillä silmin-nähtävästi uni ja uupumus saivat hänessä yhä suurempaa valtaa. Viimeiset sanat änkytettyänsä, nojaantui hän istumen selkämystä wasten ja alkoi, viimeinen sana suussa, kuorsaamaan.

Samassa sattui kestikievarin renki tulemaan pihalle.

„Wiedään tuo Nyfänder kotinsa“, ehdoitteli khyttimies.

„Se akka saakeli“, sanoi renki ja raapi korwallisiaan.

„Mitäpä me hänestä . . . ilkeähän tuota tuossakin . . . ; jopikoot keskenänsä“, arweli khyttimies.

„Kuinka se käwisi päinsä?“

„Tämäpä nyt toki asia . . . otamme kärryn aisoista kiinni ja wedämme herran kotinsa. Siinä kaikki“, sanoi khyttimies.

„No.“

Miehet alkoivat wetää kärryjä pitkin kiwillä laskettua pihaa.

„Noo, noo — jo—joko wihdoinkin! — A—ajaka, aja—kaa, että et—et“ örişi herra, joka rytinästä oli sen werran tointunut, että luuli nyt hevosen olewan edessänsä ja ajettawan luultua kotikaupunkia kohden.

Borrasten eteen päästyänsä alkoivat he kanta herra huoneesen ja silloin ei hän tiennyt mitään tästä maailmasta.

Borstuaan päästyänsä rupesti khyttimies kolkuttamaan salin owa.

„Mitä sinä siellä . . . ? Pysy nyt siellä, missä yönkin olet wiettänyt“, kuului wihdoin sisältä waimonpuolen areä ääni.

Khyttimies kolkutti sitä kowemmasti, hiiskumatta mitään.

„Kyllä minä sinun . . .“ kuului silloin ja samassa aukesi ovi.

Kyytimies tarttui oven laitaan ja vetäsi sen seljälleen.

„Hyi! Mitä roistoja te olette, jotka tunkeennutte ihmisten asuntoihin“, sanoi rouva säikähtyen ja vetäysi takaisin.

„Ei hätää, rouva . . ; on täällä talon herrakin“, sanoi kyytimies ja samassa wauuivat he ohjattawaansa, kantaaksensa hänet huoneeseen.

Kestikiewarin renki otti vähän waromattomasti päänpuolesta kiinni, niin että se kirposi hänen käsistään ja pääkolahiti jotenkin kowasti lattiaan.

„Noo, noo, ma—mamma! Mi—mitä sinä sii—siinä nyt ta—taas“, äriäsi herra.

„Eikö se wietä taas tuo sika . . . mutta kyllä minä — . . . Mitä sitä nyt makuu-aikana tänne weditte, mahdoitte antaa hänen aamuun asti olla siellä, missä hän on tuommoiseksi tullutkin?“ äystäsi rouwa.

„Meidän syytämme ei siihen ole, että hänen laitansa on nyt tuommoinen, ja luulenpa hänen olewan yhtä oikeuteen täällä olemaan kuin muuallakin“, sanoi kyytimies ja he kantoivat herran sohwalle.

Sitten lähtivät herran kyyditsiät pois.

Sen ajan kuin he siellä wiipyivät, odotti matkustaja heitä kestikiewarin kartanolla.

„Omistaan eläjiä kait nuot höyrylaidwasta palaajatkin lienewät, jotka me satuimme näkemään, sillä tuskinpa hekään tarwitsewat köyhäin apua —. Monenlaista on tässä maailmasa“, sanoi matkustaja heidän tultuaan.

Sitten suoritti hän kyytimiehensä tämän suureksi tyytyväisyydeksi, ja lähti muutamaksi tunniksi etsimään leposiaa kestikiewarista.

Kun matkustaja aamulla heräsi, oli kello jo yhdeksän. Kiiruusti puki hän päällensä ja lähti kaupungille. Kun hän oli jonkun tunnin kävellyt, tuli hän muutaman huoneen edustalle, jossa oli tawallista enemmän wäkeä. Utelijaisuudesta seisautui hän muiden joukkoon.

„Kuka siellä nyt on raastuwan päällä?“ kysyi eräs wasta tullut.

„Eihän tuolla näy mitään“, sanoi eräs koiran silmä ja alkoi töllistellä katolle.

Samassa huomasi matkustaja Kättä-Niston wäkijoukossa ja meni häntä tervehtimään.

„Nythän se jo alkaa ruweta wetelemään“, sanoi Nisto hyimnyillen.

„Mitä alkaa ruweta wetelemään?“ kysyi matkustaja.

„Kylän rikkaimman miehen asiat“.

„Kuinka niin?“

„Hän on parhaaltaan tutkittawana raastuwasja.“

„No mistä asiasta?“ kysyi matkustaja hämmästyneenä.“

„Wesjelin wäärennyksestä.“

„Niinkö lyhyeen loppuikin oikein ja wäärin kookonkäärity rikkaus?“ sanoi matkustaja kummastellen.

„Niin; wääritys ei menesty“, sanoi Nisto ja hänen kätensä tynkkä taasenfkin wärähteli.

Mutta alkuperäistä kaunokirjallisuutta!

Jaakko Hissan kustannuksella

on ilmestynyt:

P. Päivärinnan teokset:

- „Jälkipoimintoja“ I „Wolmari.“ Hinta 85 penniä.
„ „ II „Omistaan eläjiä.“ Hinta 85 penniä.
„ „ III „Kanttilaiset ja Kanttilan tyttäret.“ Hinta 85 penniä.

Seuraavat vihot ilmestyvät tulevana vuonna. — Kukin vihko myydään erikseen.

Nimetön, Sampoiselta. Kokoelma runoja. 75 sivua. Hinta 85 penniä.

P. Päivärinnalta ilmestyy jouluksi vielä eräs suurempi kertomus kansan elämästä „Oukkari.“

Jouluksi ilmestyy myöskin lauluviikko „Väinön kannel.“ Suomalaisia kansan lauluja Etelä-Pohjanmaalta. Koonnut ja säveltänyt neliäänisesti mies-, nais- ja sekakööriä varten J. Passinen, kanttoori, Isokyrössä.